Cum s-a certat Ivan Ivanovici cu Ivan Nikiforovici

Capitolul I
? IVAN IVANOVICI SI IVAN NikiFOROVICI **« м *)

Straşnică becheşă[1] are Ivan Ivanovici! Minunată! Şi ce blană de miel! Ptiu drace, ce mai blană! Sură şi cu spic, de-ai zice că-i plină de promoroacă! Sînt gata să pun rămăşag pe orice că nicăieri nu veţi afla o asemenea blană! Pentru numele lui Dumnezeu, priviţi-o numai aşa... dintr-o parte, şi mai ales în bătaia soarelui, cînd Ivan Ivanovici stă de vorbă cu cineva: s-o mănînci nu alta! Nici nu găsesc cuvinte să v-o zugrăvesc: e catifea, argint, văpaie! Doamne-Dumnezeule, sfinte Nicolae, făcătorule de minuni, plăcut Celui-de-sus, oare de ce n-am şi eu o becheşă ca a lui? Şi-a făcut-o pe vremea cînd Agafia Fedoseevna nu se ducea încă pe la Kiev. O cunoaşteţi pe Agafia Fedoseevna? E chiar aceea care l-a muşcat de ureche pe asesor.

Minunat om, Ivan Ivanovici! Şi ce casă are la Mirgorod! De jur-împrejur se întinde un cerdac cu streaşină sprijinită pe nişte stîlpi de stejar, la umbra căruia sînt rînduite bănci. Cînd zăduful e prea mare, Ivan Ivanovici îşi scoate becheşă şi ce mai are pe dedesubt şi, numai în cămaşă, se odihneşte în cerdac, uitîndu-se la cele ce se petrec în curte şi pe uliţă. Şi ce mîndreţe de peri şi de meri are el chiar în dreptul ferestrelor! încercaţi numai să deschideţi un geam, că ramurile şi năvălesc în odaie. Astea toate sînt în faţa casei; dar dacă aţi vedea ce-i în grădină! Da cîte nu găseşti acolo! Pruni, vişini, cireşi, tot soiul de zarzavaturi, floarea-soarelui, castraveţi, pepeni galbeni, mazăre, ba chiar şi-o arie şi-o fierărie.

Minunat om, Ivan Ivanovici! Grozav îi mai plac pepenii galbeni! Se dă în vînt după ei! De îndată ce a isprăvit prînzul, se şi grăbeşte să iasă în cerdac -numai în cămaşă - şi porunceşte Gapkăi să-i aducă doi pepeni galbeni. De tăiat îi taie chiar dumnealui; îi taie şi, după ce strînge seminţele într-o hîrtiuţa anume pregătită, începe să mănînce. Apoi îi dă poruncă Gapkăi să aducă cerneală şi scrie chiar cu mîna lui pe hîrtiuţa cu seminţe: „acest pepene a fost mîncat în ziua cutare"; iar dacă se întîmplă să fie şi un musafir de faţă, Ivan Ivanovici adaugă: „a luat parte şi cutare".

W

I *noei*
- Serile in cătunul de lingă Dikanka • Mirgorod
395

Răposatul judecător din Mirgorod se desfăta totdeauna privind casa lui ivan Ivanovici. Şi într-adevăr, nu e deloc urîtă căsuţa! Mie-mi place, mai ales nentru că de jur-împrejur are fel de fel de tinde şi tinduliţe adăugate în lungul anilor, aşa încît, dacă o priveşti de departe, nu se zăresc decît acoperişuri cocoţate unul peste altul, ceea ce aduce mult cu o farfurie plină de blinele, sau mai degrabă cu nişte bureţi din cei care cresc pe copaci. De altfel, acoperişurile sînt toate făcute din stuf; o salcie, un stejar şi doi meri îşi sprijină de ele ramurile bogate. Prin frunzişul copacilor se întrezăresc ici şi colo, vrînd parcă să dea buzna în uliţă, ferestruici cu obloane meşteşugit cioplite şi vopsite.

Minunat om, Ivan Ivanovici! Pînă şi comisarul din Poltava îl cunoaşte! De fiecare dată cînd vine din Horol, Doroş Tarasovici Puhivocika[2] la dînsul trage. Iar protopopul, părintele Piotr, care locuieşte la Koliberda, ori de cîte ori se adună la el vreo cinci-şase oaspeţi, nu pierde prilejul să le spună că nu cunoaşte alt om care să-şi îndeplinească datoria de creştin şi să ştie trăi mai bine decît Ivan Ivanovici.

Doamne, cum mai zboară timpul! Au şi trecut mai bine de zece ani de cînd Ivan Ivanovici a rămas văduv. Copii n-a avut. în schimb are Gapka copii şi ei zburdă adesea prin curte.

Ivan Ivanovici dă întotdeauna, fiecăruia, ba cîte un covrig, ba cîte o felie de pepene galben, ba cîte o pară. Gapka e aceea care ţine cheile de la cămări şi beciuri; iar cheia de la cufărul cel mare, din iatac, şi cea de la cămara mijlocie le păstrează însuşi Ivan Ivanovici, căci nu suferă să-şi vîre cineva nasul pe-acolo. Gapka e o muiere voinică; poartă catrinţă; pulpele şi obrajii îi plesnesc de sănătate.

Şi ce om cucernic este Ivan Ivanovici! în fiece duminică îşi pune becheşă şi se duce la biserică. După ce intră, Ivan Ivanovici se închină în stînga, se închină în dreapta, urcă în strană şi de-acolo, cu vocea lui adîncă, de bas, ţine frumuşel isonul corului. După ce sfîrşeşte slujba, Ivan Ivanovici nu se îndură să plece pînă ce nu stă de vorbă cu toţi cerşetorii. Poate că n-ar avea întotdeauna chef să facă o treabă atît de plicticoasă, dar altcum nu poate, căci la asta îl îndeamnă bunătatea lui sufletească înnăscută.

— Bună ziua, sărmano! spune el alegînd de obicei pe cea mai nenorocită babă, cu straiele numai zdrenţe, cusute parcă petic de petic. De unde eşti tu, sărmana de tine?

— Eu, boierule, viu din cătun; de trei zile n-am pus nimic în gură: chiar copiii mei m-au alungat din casă.

— Vai de capul tău! Şi de ce ai venit încoace?

— Apăi, de, boierule! Să cer şi eu de pomană. Poate s-o milostivi careva sa-mi dea şi mie cîteva copeici, barem de o bucată de pîine. .u

— Şi zi, vrei pîine? o întreabă de obicei Ivan Ivanovici. E

— Cum să nu vreau! îs flămîndă ca un cîine.;fft3 ifiQjj . i

Ar. v.

G°gol

" — Hm! răspunde Ivan Ivanovici. Atunci, poate că ai pofti şi o bucată de carne?

9 — Apăi cu ce s-o milostivi boierul... eu m-aş mulţumi cu orice.

• — Da ce, carnea e mai bună decît pîinea?

-* — Mai stă să aleagă flămîndul! Orice te lasă inima... toate-s bune.

î* Şi cu aceste vorbe, baba întinde de obicei mina.

*JI — Ei, şi-acum du-te cu Dumnezeu! spune Ivan Ivanovici. De ce stai pironită locului? Doar nu te bat! Şi după ce pune aceleaşi întrebări altui cerşetor şi apoi încă unuia şi încă unuia, Ivan Ivanovici se înapoiază acasă sau se abate din drum să bea un păhărel de rachiu fie pe la vecinul său Ivan j Nikiforovici, fie pe la judecător, fie pe la zapciu. j

Tare îi mai place lui Ivan Ivanovici să primească vreun dar sau să fie cinstit j cu o bucăţică bună. îi place chiar foarte mult!

Foarte de treabă om este şi Ivan Nikiforovici. Ograda lui e lipită de ograda lui Ivan Ivanovici. Şi-s prieteni cum nu s-a mai văzut pe lume. Anton Prokofievici Pupopuz, care pînă-n ziua de azi tot mai umblă cu surtucul cafeniu cu mîneci albastre, iar duminica prînzeşte la judecător, avea obiceiul să spună că pe Ivan Nikiforovici însuşi dracu l-a legat pe viaţă, cu o sforicică, de Ivan Ivanovici. Unde se duce unul, îndată pică şi celălalt.

Ivan Nikiforovici n-a fost însurat niciodată. Şi cu toate că se zice că ar fi fost însurat, aceasta nu-i decît o minciună sfruntată. îl cunosc foarte bine pe Ivan Nikiforovici şi pot să vă spun că nici măcar gînd de însurătoare n-a avut vreodată. De unde o fi scornind lumea asemenea bîrfeli? Aşa se mai zvonise că Ivan Nikiforovici s-ar fi născut cu o codiţă la spate. Această născocire e atît de năstruşinică şi totodată atît de josnică şi murdară, încît nici măcar nu face s-o dezmint în faţa cititorului luminat, care, fără nici o îndoială, ştie că numai vrăjitoarele, şi încă nu toate, au la spate o coadă, care vrăjitoare, de altfel, ţin mai mult de partea femeiască decît de cea bărbătească.

Dar în ciuda marii dragoste care-i leagă, aceşti doi neasemuiţi prieteni nu prea se potrivesc la fire. Felul de a fi al omului îl poţi afla cel mai lesne prin asemuire. Ivan Ivanovici are neobişnuitul dar de a vorbi foarte plăcut. Doamne, cît de frumos vorbeşte! Simţămîntul pe care îl încerci ascultîndu-l se aseamănă doar cu acela pe care îl ai atunci cînd cineva ţe caută în cap sau te gîdilă uşor cu degetele pe talpa piciorului. îl asculţi, îl tot asculţi şi pînă la urmă îţi cade capul în piept. Plăcut, foarte plăcut! Tot atît de plăcut ca somnul după baie. Dimpotrivă, Ivan Nikiforovici tace mai toţ timpul, iar dacă strecoară şi el o vorbuliţă, apoi, ţin-te! E mai tăioasă ca lama briciului. Ivan Ivanovici e uscăţiv şi deşirat: Ivan Nikiforovici e ceva mai scund, dar în schimb se întinde în lăţime. Capul lui Ivan Ivanovici se aseamănă cu o ridiche cu codiţa în jos: capul lui Ivan Nikiforovici - cu o ridiche cu codiţa în sus. Ivan Ivanovici stă culcat în cerdac, doar cu cămaşa pe el, numai după ce ia masa; pe înserat însă.

[si pune becheşa şi se duce fie la prăvălia oraşului, unde-şi vinde făina, fie afară din oraş, să vîneze prepeliţe. Ivan Nikiforovici stă tolănit în cerdac cît îi ziulica de lungă; dacă arşiţa nu e prea mare, îşi întoarce spatele în bătaia soarelui şi nici prin gînd nu-i trece să plece de-acasă. Dacă totuşi i se năzare s-o facă - şi asta se poate întîmpla numai dimineaţa - atunci dă o raită prin ogradă, îşi cercetează gospodăria şi apoi se-ntoarce iarăşi la odihnă. Pe vremuri se ducea uneori la Ivan Ivanovici. Ivan Ivanovici e o făptură din cale-afară de subţire şi dacă stă de vorbă cu cîte un om de treabă, niciodată nu rosteşte vreun cuvînt necuviincios, ba chiar se face foc cînd îl aude de la alţii. Lui Ivan Nikiforovici i se întîmpla să scape din cînd în cînd o vorbă mai nelalocul ei; atunci Ivan Ivanovici se ridică în picioare şi zice: „Ajunge, ajunge, Ivan Nikiforovici! Mai bine ai face să te întinzi la soare, decît să rosteşti vorbe atît de neplăcute lui Dumnezeu!" Ivan Ivanovici se înfurie grozav dacă găseşte o muscă în ciorbă; atunci îşi iese din sărite şi dă cu farfuria de pămînt, ba o mai ocărăşte şi pe gazdă. Lui Ivan Nikiforovici îi place să facă baie, şi după ce apa îi ajunge pînă la gît, porunceşte să i se aducă tot acolo, la rîmnic, o masă, cu samovar cu tot. Grozav îi place să soarbă ceaiul în răcoarea apei! Ivan Ivanovici se bărbiereşte de două ori pe săptămînă; Ivan Nikiforovici numai o dată. Ivan Ivanovici e din cale-afară de curios. Să te ferească Dumnezeu să începi să-i povesteşti ceva şi să nu isprăveşti! Iar cînd are vreo nemulţumire, te face s-o simţi numaidecît. în schimb, după înfăţişarea lui Ivan Nikiforovici e foarte greu să-ţi dai seama dacă e mulţumit sau supărat, şi chiar cînd se bucură, el nu-şi arată bucuria. Ivan Ivanovici e cam fricos din fire. Ivan Nikiforovici, dimpotrivă, are nişte nădragi cu cute atît de largi, încît, dacă ar fi să-i umili, ar intra în ei toată ograda, cu hambare şi acareturi cu tot. Ivan Ivanovici are nişte ochi mari, grăitori, de culoarea tutunului, iar gura îi seamănă oarecum cu litera V; Ivan Nikiforovici are nişte ochişori gălbui, care se ascund cu totul între sprîncenele stufoase şi obrajii puhavi, iar nasul îi seamănă cu o prună coaptă. Ivan Ivanovici dacă te cinsteşte cu tutun, îşi trece mai întîi limba peste capacul tabacherei, apoi pocneşte tabachera cu un deget şi, dacă te cunoaşte bine, te îmbie: „Pot îndrăzni, oare, domnul meu, să vă rog să-mi faceţi cinstea?" iar dacă nu te cunoaşte, spune: „Pot îndrăzni oare, domnul meu, necunoscînd rangul, numele şi pronumele dumneavoastră, să vă rog să-mi faceţi cinstea?" Ivan Nikiforovici doar ce-ţi dă punga cu tutun în mînă şi adaugă: „Cinsteşte-te!" Atît Ivan Ivanovici, cît şi Ivan Nikiforovici nu pot suferi puricii; de aceea, nici Ivan Ivanovici, nici Ivan Nikiforovici nu scapă vreun ovrei de-ăia de umblă cu marfă după ei. fără să cumpere tot felul de borcănaşe cu leacuri împotriva acestor gîngănii; asta, bineînţeles, după ce mai întîi îl ocărăsc bine pe neguţător, fiindcă nu vrea să se lepede de credinţa lui ovreiască, ţ, gam-jgjj - gj»3H. ,ăd *ni* îtar» Mmaaitt *.•matsg tn* ***N.V.***

j De altfel, cu toate aceste deosebiri, **atît Ivan Ivanovici,** cît şi iVa •Nikiforovici sînt nişte oameni minunaţi.

i

Capitolul II

J! DIN CARE SE POATE VEDEA
„ LA CE A mVNIT IVAN IVANOVICI,
î" DESPRE CE A VORBIT CU IVAN NIKIFOROVICI
JJ; ŞI CUM S-A SFÎRŞIT VORBA LOR

într-o dimineaţă - asta se întîmpla prin iulie - Ivan Ivanovici sta culcat în cerdac. Ziua era foarte caldă, iar văzduhul părea că se topeşte şi se prelinge în şuviţe străvezii. Ivan Ivanovici avusese timp să se abată pe la cosaşi, în luncă, şi prin cătun, să iscodească femeile şi ţăranii întîlniţi în cale, de unde vin, încotro se duc şi pentru ce, iar acum era din cale-afară de obosit şi se culcase să se odihnească. Stînd aşa culcat, îşi privea îndelung cămările, ograda, şurile, găinile care forfoteau prin bătătură şi se gîndea: „Doamne, Dumnezeule, ce gospodar sînt! Cîte nu am eu? Orătănii, acareturi, hambare, tot ce-i face omului plăcere; votcă din cea mai tare şi aromită cu mirodenii; în livadă ara pruni şi peri; în grădină, mac, varză, mazăre... Ce-mi lipseşte?... Aş vrea să ştiu şi eu, ce-mi lipseşte?"

Şi după ce-şi pusese această întrebare plină de un tîlc atît de adînc, Ivan

Ivanovici rămase pe gînduri; între timp, ochii lui - în căutare de lucruri noi - săriră pîrleazul în ograda lui Ivan Nikiforovici şi se opriră fără să vrea asupra unei priveIişti cu totul neobişnuite. O băbuţă slăbănoagă scotea, rînd pe rînd, fel de fel de haine vechi ce zăcuseră ani în şir prin cufere, şi le atîrna pe frînghie, la aerisit. Curînd, un mundir vechi, cu manşete ponosite, îşi întinse braţele în văzduh, cuprinzînd de gît o bluză de brocart; în urma lui se ivi un alt mundir, unul boieresc, cu nasturi cu pajură şi cu gulerul mîncat de molii; apoi nişte pantaloni de caşmir alb, pătaţi, care pe vremuri puteau fi traşi pe picioarele lui Ivan Nikiforovici, dar azi nu i-ar fi încăput decît poate doar pe degete. în urma lor fură atîrnaţi alţi pantaloni, în chip de U mare întors cu gura-n jos. Apoi un beşmet[4] albastru de cazac, pe care Ivan Nikiforovici şi-l făcuse cu vreo douăzeci de ani în urmă, pe vremea cînd îl bătuse gîndul să intre în garda civică şi-şi lăsase mustaţă. în sfîrşit, ca să împlinească priveliştea, o sabie care aducea cu săgeata ce se pune în vîrful acoperişurilor începu să se legene şi ea în aer. Apoi fluturară poalele unui soi de caftan verde ca iarba, cu nişte nasturi de alamă cît un pitac. De sub poalele caftanului se iţea o jiletcă împodobită cu găitane, răscroită mult în faţă. Jiletca se ascunse curînd sub o

fustă veche de-a răposatei bunici, cu nişte buzunare în care ar fi putut intra la o adică şi un pepenoi. Toate acestea, amestecîndu-se între ele, alcătuiau o privelişte foarte atrăgătoare pentru Ivan Ivanovici, razele soarelui scoţînd la iveală cînd o mînecă albastră sau verde, cînd o manşetă roşie, cînd o bucăţică je zarpa aurie, sau jucîndu-se în vîrful spadei, dînd impresia unui spectacol cu totul neobişnuit, asemănător irozilor cu care pişicherii colindă cătunele; acesta mai cu osebire cînd mulţimea se îmbulzeşte în jurul lor, zgîindu-se cînd [a Irod împărat, cel cu coroana de aur pe cap, cînd la Anton, care poartă capra de coarne; în spatele panoramei scîrţîie o scripcă, scîrţacul ţigan se loveşte peste buze, făcînd ca darabana, iar soarele apune şi răcoarea nopţilor din miazăzi se strecoară pe nesimţite, învăluind tot mai strîns umerii şi pieptul ţărăncuţelor durdulii.

Cîteva clipe mai tîrziu, baba ieşi din cămară icnind, şi cărînd de astă dată în spinare o şa străveche, cu scările rupte şi coburii tociţi de vreme, cu şabraca, odinioară zmeurie, cusută cu fir şi bătută cu podoabe de alamă.

„Neroadă muiere! gîndi Ivan Ivanovici; încă puţin şi o să-l scoată şi pe Ivan Nikiforovici la aerisit.

Şi într-adevăr: prea mult nu greşise. Cam după vreo cinci minute, şalvarii de nanchin ai lui Ivan Nikiforovici apărură pe frînghie, acoperind aproape jumătate din ogradă. După şalvari, baba mai scoase o căciulă şi o puşcă.

„Asta ce-o mai fi! gîndi Ivan Ivanovici. Niciodată n-am văzut puşcă la Ivan Nikiforovici. Ce-o fi făcînd cu ea? De tras, nu trage, şi totuşi ţine o puşcă în casă! Mă întreb la ce i-o fi folosind? Şi ce frumoasă e! De mult doream eu o asemenea armă! Tare mai jinduiesc după puşca asta! Mie unul îmi place să-mi fac de lucru cu puşca.

— Hei babo, babo! strigă el, chemînd-o cu degetul. K Bătrîna se apropie de pîrleaz. *

— Ce ai acolo, băbuţo? 1M

— Vezi şi matale! O puşcă! »?.

— Ce fel de puşcă? K

— De un să ştiu eu! Să fi fost a mea, poate c-aş fi ştiut din ce-i făcută. Da-i a boierului...

Ivan Ivanovici se sculă şi cercetă puşca din toate părţile, uitînd chiar s-o mai certe pe babă că o pusese la aerisit în rînd cu sabia.

— O fi de fier, mai făcu bătrîna.

— Mda, de fier. Adică de ce să fie de fier? spuse Ivan Ivanovici, vorbind ca pentru sine. De multă vreme o are boierul?
— O fi avînd-o de multă vreme...
— Frumoasă jucărie! urmă Ivan Ivanovici. Am să-l rog să mi-o dăruiască. Ce să facă el cu puşca? Sau am să-i dau ceva în schimb. Băbuţo, acasă-i boierul?
— Acasă. *MuynH* **nevi** *-ms.* îssq flî ME 31 *ki* lOfiwroQ
•"]
m
"H **Mfc** Şi ce face? S-a culcat?
P -Culcat.
• — Bine, atunci viu să-l văd.
Ivan Ivanovici se îmbrăcă, luă în mînă un basttft* noduros, ca să se aper de cîini (pe uliţele Mirgorodului întîlneşti mai **mmţi** cuni decît trecători) si plecă.
"*î:
Deşi ograda lui Ivan Nikiforovici era lipită de aceea a lui Ivan Ivanovici si se putea trece dintr-una într-aha de-a dreptul peste pîrleaz, Ivan Ivanovici o porni totuşi pe uliţă. Din această uliţă trebuia să dea într-o ulicioară atît de îngustă, încît dacă din întîmplare se întîlneau pe-acolo două căruţe, fie chiar şi cu un singur cal, ele nu puteau trece una pe lîngă alta şi rămîneau locului pînă cînd oamenii le apucau de roţile dinapoi şi le trăgeau îndărăt în uliţă fiecare în partea din care venise; iar trecătorul se împodobea din cap pînă-n picioare cu scaieţii ce creşteau pe marginea drumului, pe lîngă uluci. în ulicioara asta răspundea, de o parte, şura lui Ivan Ivanovici, iar de cealaltă, hambarul, poarta şi porumbarul lui Ivan Nikiforovici.
Ajuns la poarta vecinului, Ivan Ivanovici smuci cu zgomot de clanţă; din ogradă răsunară lătrături îndîrjite, dar zărind un chip cunoscut, haita de cîini de toate culorile se potoli pe dată şi cîinii se împrăştiară dînd din coadă. Ivan Ivanovici străbătu curtea împestriţată de porumbeii indieni - pe care Ivan Nikiforovici îi hrănea de obicei cu mîna lui - de coji de pepeni galbeni şi harbuji, de petice răzleţe de iarbă verde, de cîte o roată ruptă, de cercuri de butoi, sau de cîte un ţînc cu cămăşuţa murdară, tolănit pe jos - privelişte din cele atît de îndrăgite de pictori! Umbra răspîndită de hainele scoase la aerisit cuprindea aproape toată ograda, făcînd-o parcă ceva mai răcoroasă. Băbuţa îl întîmpină cu o plecăciune şi rămase locului, urmărindu-l cu gura căscată. In faţa casei era un cerdac frumuşel, cu streaşină sprijinită de doi stîlpi de stejar, slabă apărătoare, nu-i vorbă, împotriva soarelui care în acest timp al anului nu prea ştie de glumă în Ucraina şi-l scaldă pe trecător din cap pînă în picioare în şiroaie de sudoare fierbinte. Din toate astea se poate lesne vedea cît de arzătoare era dorinţa lui Ivan Ivanovici de a căpăta lucrul la care rîvnea, de vreme ce se hotărîse să iasă din casă pe mare arşiţă, călcîndu-şi obiceiul dintotdeauna de a se preumbla numai pe înserat.
încăperea în care pătrunse Ivan Ivanovici era cufundată în întuneric; obloanele erau trase şi o singură rază de soare, strecurată printr-o găurice tăiată în oblon, lovindu-se de peretele din faţă, zugrăvea pe el, în toate feţele curcubeului, priveliştea răsturnată a acoperişurilor de stuf, a copacilor şi a hainelor întinse în ogradă. Astfel se face că în odaie domnea un soi de amurg tainic.
— Domnul să te aibă în pază! zise Ivan Ivanovici. e ascunse
0pcre

— A! Bună ziua, Ivan Ivanovici! răspunse un glas de undeva, dintr-un ungher al odăii. Abia atunci Ivan Ivanovici îl zări pe Ivan Nikiforovici tolănit pe un covor aşternut pe podele. Iartă-mă că mă găseşti aşa cum m-a făcut mama!
Ivan Nikiforovici sta lungit fără nimic pe el, nici măcar o cămaşă.

— Da nu-i nimic! Şi zi, ai dormit bine az-noapte, Ivan Nikiforovici? tP
— Am dormit. Da dumneata ai dormit, Ivan Ivanovici? :•
— Am dormit. -:S
— Şi te-ai sculat abia acum?
— Eu? Eu să mă scol abia la ceasul ăsta!? Ferească Dumnezeu! Ce tot spui dumneata, Ivan Nikiforovici!? Cum să dorm pînă la ora asta!? Chiar acum am sosit din cătun. Şi ce bucate frumoase sînt pe ogoare! Minunate! Şi fîneţele s-au înălţat frumos: bogate şi pline de sevă.
— Gorpina! strigă Ivan Nikiforovici. Adu nişte votcă pentru Ivan Ivanovici şi nişte plăcinte cu smîntînă.
— Frumoasă vreme azi!
— Ia n-o mai lăuda, Ivan Ivanovici! Lua-o-ar dracu s-o ia! Nu ştiu unde să mă mai ascund de atîta zăduf.
— Trebuia neapărat să-l pomeneşti pe dracu! Of, Ivan Nikiforovici! Odată şi odată tot o să-ţi aminteşti de spusele mele, dar mi-e că o să fie prea tîrziu: urît ai să mai pătimeşti pe lumea cealaltă pentru asemenea vorbe neplăcute Domnului.
— Cu ce te-am supărat, Ivan Ivanovici? Doar nu m-am atins nici de tatăl, nici de mama dumitale. Zău aşa, nu ştiu cu ce ţi-am greşit.
— Lasă, lasă, Ivan Nikiforovici!
— Zău că nu te-am jignit cu nimic, Ivan Ivanovici!
— Ciudat că la vremea asta a anului prepeliţele nu se lasă ademenite de ţivlitoare.
— Orice ai spune, orice ai crede, eu una ştiu: că nu te-am jignit cu nimic.
— Nu ştiu zău de ce nu s-or lăsa ademenite, urmă Ivan Ivanovici, prefăcîndu-se că nu-l aude pe Ivan Nikiforovici. Nu le-o fi venit încă sorocul, deşi vremea pare tocmai potrivită... .-: v[1]
— Şi zici că-s frumoase grînele?
— Minunate grîne! Minunate! vl[v] L. Urmă o tăcere.
— Da ce-ţi veni să-ţi scoţi hainele la aerisit, Ivan Nikiforovici? întrebă, în sfîrşit, Ivan Ivanovici.
— Păi, să vezi! Nişte haine straşnice, aproape noi, şi baba asta afurisită le-a lăsat mai-mai să putrezească. Le aerisesc şi eu; stofa e de soi, straşnică stofă, doar să le întorci pe dos şi pot fi purtate ca noi.
— Ştii, printre lucrurile acelea am găsit şi eu ceva care să-mi placă, Ivan Nikiforovici. * aţa. *w* *WWWtmim[u]**

N- V.
°gol
— Ce anume?
— Spune-mi, te rog, ce nevoie ai de arma aceea pe care a scos-o baba la aerisit o dată cu hainele? Ajungînd aici, Ivan Ivanovici scoase tabachera si-l îmbie cu tutun pe Ivan Nikiforovici. Pot îndrăzni oare să te rog să-mi faci această cinste?
— Nu, mulţumesc, cinsteşte-te dumneata! Eu o să trag dintr-al meu! Si zicînd astea, Ivan Nikiforovici pipăi cu mîna în jur şi îşi luă punga cu tutun Neroadă babă! Va să zică, a atîrnat şi arma o dată cu celelalte! Bun tabac mai face ovreiul ăla din Sorocinţi. Nu ştiu cu ce l-o fi amestecînd, dar e aşa de aromat! Mirosul aduce puţin a calomfir. Ia şi mestecă niţel! N-ai zice că-i calomfir? Hai de ia! Cinsteşte-te!
— Spune-mi, te rog, Ivan Nikiforovici, că eu iar la armă mă-ntorc. Ce ai de gînd să faci cu ea? Că doar nu ţi-e de trebuinţă!
— Cum să nu-mi fie de trebuinţă? Dar dacă sînt silit vreodată să trag?
— Ferească Dumnezeu, Ivan Nikiforovici! Cînd să tragi? Poate doar la Judecata de apoi. Pe cît îmi aduc eu aminte şi după cîte spun şi alţii, pînă azi n-ai doborît încă nici măcar o raţă[5]; de altfel nici firea pe care ţi-a dat-o Domnul Dumnezeul

nostru n-a fost rînduită ca să tragi cu puşca. Ai o ţinută falnică şi o înfăţişare impunătoare. Cum ai să rătăceşti prin bălţi, cînd acea parte a îmbrăcămintei dumitale, pe care nu se cade s-o pomeneşti într-o vorbire cuviincioasă, stă şi acum să se aerisească, darmite atunci? Nu, dumneata trebuie să te bucuri de pace şi tihnă. (După cum am amintit mai sus, Ivan Ivanovici vorbea nespus de frumos atunci cînd avea nevoie să înduplece pe cineva. Şi ce-i mai mergea gura! Doamne, cît de meşteşugit ştia să vorbească!) Da, dumneata, trebuie să ai o purtare fără cusur. Ascultă ce-ţi spun: dă-mi mie puşca!
— Cum se poate! E doar o armă scumpă. Astăzi nu mai găseşti nicăieri armă ca asta. Am cumpărat-o de la un turc încă de pe vremea cînd am vrut să intru în garda civică. Şi acum netam-nesam s-o dau! Se poate? E un lucru foarte trebuincios!
— Trebuincios? La ce?
— Cum la ce? Dar dacă mă calcă hoţii?... Cum să n-am nevoie de ea? Slavă ţie, Doamne! Acum sînt liniştit şi nu mă tem de nimeni. Şi de ce, mă rog? Pentru că ştiu că am o armă în cămară.
— Asta-i armă? Păi închizătorul e stricat, Ivan Nikiforovici...
— Şi ce-i dacă-i stricat? Se poate drege. Trebuie doar uns cu nişte ulei de cînepă, ca să nu ruginească.
— Din spusele dumitale, Ivan Nikiforovici, nu văd că ai nutri simţăminte de prietenie faţă de mine. Nimic nu vrei să faci pentru mine, măcar aşa, ca să-mi arăţi puţină bunăvoinţă.

— Cum poţi spune una ca asta, Ivan Ivanovici? Cum, tocmai eu nu-ţi dau nici o dovadă de bunăvoinţă? Mă mir că nu ţi-e ruşine! Boii dumitale pasc pe păşunile mele şi eu nici o singură dată n-am pus să fie prinşi! Cînd te duci la poitava, mă rogi întotdeauna să-ţi dau căruţa mea, şi ce? S-a întîmplat vreodată să nu ţi-o dau? Copilaşii dumitale trec peste gard, în curtea mea, şi se joacă cu dulăii mei. Eu nu zic nimic: n-au decît să se joace, numai să nu pună mîna pe ceva! N-au decît să se joace!
— Dacă nu vrei să mi-o dăruieşti, hai atunci să facem schimb.
— Şi ce-mi dai pentru ea? întrebă Ivan Nikiforovici, proptindu-se într-un cot şi privind ţintă la Ivan Ivanovici.
— Iţi dau scroafa cea roşcată, aceea pe care am îngrăşat-o în cocină. Frumoasă scroafă! O să vezi ce de purcei o să-ţi mai fete la anul.
— Nu ştiu, zău, Ivan Ivanovici, cum poţi spune una ca asta! Ce nevoie am eu de scroafa dumitale? S-o dau poate de pomană, cînd o crapă dracu.
— Iar! Nu poţi să trăieşti fără să-l pomeneşti pe dracu! Păcat, mare păcat, zău aşa, Ivan Nikiforovici!
— Păi şi dumneata, Ivan Ivanovici, zău aşa!... Să-mi dai pentru o puşcă, dracu ştie ce: o scroafă!...
— Da ce, scroafa mea e dracu ştie ce, Ivan Nikiforovici!?
— Dar altfel cum! Judecă şi dumneata! Asta-i o armă; un lucru îndeobşte preţuit; iar aia e dracu ştie ce: o scroafă... De n-ai fi dumneata... de la oricare altul, vorbele astea le-aş lua drept vorbe de ocară!
— Da ce, scroafa mea e de ocară?
— Drept cine mă iei, la urma urmelor! Să iau o scroafă pentru...
— Stai, stai liniştit. Nu mai pomenesc de ea... Rămîi atunci cu arma. N-are decît să putrezească şi să ruginească acolo, în colţul ei din cămară, că nici nu vreau să mai vorbesc de ea.
După asta urmă iar o scurtă tăcere.
— Se zice, începu din nou Ivan Ivanovici, că trei regi ar fi pornit război împotriva ţarului nostru.
— Da, mi-a vorbit şi mie Piotr Fiodorovici. Ce război o mai fi şi ăsta? Şi pentru

ce?
— Pentru ce anume? Nimeni nu poate să ştie cu adevărat, Ivan Nikiforovici. Eu socot că regii cu pricina vor ca noi toţi să trecem la legea lor turcească.
— Ian te uită ce le veni nerozilor! făcu Ivan Nikiforovici, ridicîndu-şi capul.
— Şi vezi, tocmai de aceea ţarul nostru a pornit cu război împotriva lor. „Nu! zice el, să treceţi voi la legea creştinească!"
— Ei, şi ce? Au să-i bată ai noştri, fără doar şi poate, Ivan Ivanovici!
— Au să-i bată! Şi zi aşa, Ivan Nikiforovici, nu vrei să facem schimbul? i

— îmi pare nu ştiu cum, Ivan Ivanovici, ca tocmai dumneata, cunoscut un om cu carte, să vorbeşti aşa, ca un neisprăvit. Mare nerod ar mai trebui r hu ca sa...
— Haide! Haide! Las-o în plata Domnului! Las să crape; n-am să mai pomenesc de ea!...
în clipa asta, fu adusă gustarea.
Ivan Ivanovici dădu pe gît un păhărel şi luă din plăcinta cu smîntînă.
— Ascultă, Ivan Nikiforovici, îţi mai dau şi doi saci cu ovăz pe lînej scroafă; dumneata n-ai semănat ovăz anul acesta şi tot va trebui să-l cumperi
— Zău aşa, Ivan Ivanovici, cu dumneata nu poate sta omul de vorbă decît după ce s-a îndopat cu fasole... (Asta încă nu-i nimic! Ivan Nikiforovici e în stare să dea drumul la vorbuliţe şi mai şi.) Unde s-a mai pomenit să schimbi o armă pe doi saci cu ovăz? Că doar becheşa nu ţi-o pui în joc, nu-i aşa?
— Dumneata uiţi că-ţi mai dau şi scroafa pe deasupra. *rj*
— Cum, doi saci cu ovăz şi o scroafă pentru o puşcă?
— Da ce, e puţin? *•• "
— Pentru o puşcă? *}-P*
— Pentru o puşcă, fireşte. *w -" -":
— Doi saci pentru o puşcă?
— Doi saci, dar cu ovăz. Şi de scroafă ai uitat?
— Pupă-te-n bot cu scroafa dumitale, iar dacă nu vrei, atunci cu dracu!
— Ehei! Pe dumneata doar să te stîrnească cineva, că-ţi şi dai drumul! Ai să vezi ce-ai să păţeşti pe lumea cealaltă pentru aste vorbe urîte lui Dumnezeu: au să-ţi împăneze limba cu ace încinse. După ce stă omul de vorbă cu dumneata, trebuie să se spele cu agheasmă şi pe faţă şi pe mîini, şi să se şi tămîieze.
— Dă-mi voie, Ivan Ivanovici, o armă e un lucru de mare preţ, o jucărie din cele mai frumoase; afară de asta, mai e şi podoabă foarte plăcută pentru odaie...
— Dumneata, Ivan Nikiforovici, îţi lauzi puşca întocmai *cum îşi laudă ţiganul ciocanul!* zise Ivan Ivanovici. înciudat, pornit să se mînie de-a binelea.
— Iar dumneata, Ivan Ivanovici, eşti un adevărat *gînsac*[6].
Dacă Ivan Nikiforovici n-ar fi rostit acest cuvînt nepotrivit, s-ar fi certat ei cît s-ar fi certat şi. ca întotdeauna, tot buni prieteni s-ar fi despărţit; de data asta însă se petrecu cu totul altceva: Ivan Ivanovici îşi ieşi din sărite.)
— Ce-ai spu-u-us, Ivan Nikiforovici? întrebă el. ridicînd glasul. -»
— Am spus că semeni cu un gînsac. Ivan Ivanovici! g
— Cum de ţi-ai îngăduit, domnul meu, nesocotind buna-cuviinţăjfepinstea ce o datorezi rangului şi numelui unui om, să-l înjoseşti cu o poreţjtatît de ruşinoasă? ?*¥Mjn *jmoioMM tml ,m* is *i ksi* i-fe--«A

— Ce vezi ruşinos în acest cuvînt? Şi-apoi, de ce tot dai din mîini, Ivan Ivanovici?
— Te mai întreb o dată: cum de ai cutezat să nesocoteşti buna-cuviinţă şi 5ă mă numeşti gînsac?
— Scuipa-te-aş în creştet, Ivan Ivanovici! Ce te răţoieşti aşa la mine? Ivan Ivanovici nu se mai putu stăpîni: buzele prinseră să-i tremure; gura
îşi schimbă înfăţişarea ei obişnuită de V şi se rotunji ca un O; iar ochii începură să-i clipească atît de tare, încît te băgau în sperieţi. Foarte rar i se întîmpla una ca asta lui Ivan Ivanovici. Pentru aşa ceva trebuia să-l înfurii de-a binelea.
— Atunci, uite ce ţin să vă spun, zise el. De azi înainte nici nu vreau să vă mai cunosc.
— Pagubă-n ciuperci! Zău că n-am să mă pornesc pe bocit din pricina asta! îi răspunse Ivan Nikiforovici. ;ţ
Dar minţea! Minţea! Zău că minţea! Fiindcă murea de ciudă. «
— Nici pragul n-am să ţi-l mai calc.
— Ehe-he! zise Ivan Nikiforovici, neştiind ce să mai facă de necaz şi, împotriva

obiceiului, se sculă în picioare. Hei, babo, băiete! La chemarea lui, apăru în uşă aceeaşi băbuţă slăbănoagă de adineauri, urmată de un flăcăuaş de o şchioapă, ce se împleticea într-un surtuc lung şi larg. Luaţi-l pe Ivan Ivanovici de mînă şi daţi-l pe uşă afară!
— Ce fa-a-ace? Pe mine? Un boier de viţă veche? răcni Ivan Ivanovici plin de demnitate şi de mînie. îndrăzniţi numai! Apropiaţi-vă! Praf vă fac pe amîn-doi, cu nerodul vostru de stăpîn cu tot! Nici urmă nu rămîne în voi! (Ivan Ivanovici vorbea grozav de impunător atunci cînd sufletul îi era zbuciumat.)
întregul grup alcătuia o privelişte dintre cele mai izbitoare: Ivan Nikiforovici stătea în mijlocul încăperii, gol-goluţ, în toată mîndreţea lui, băbuţa, năucă şi înspăimîntată, rămăsese cu gura căscată, iar Ivan Ivanovici înţepenise cu braţul ridicat, aşa cum sînt înfăţişaţi de obicei tribunii romani! Era o clipă de neuitat! O privelişte măreaţă! Şi cu toate acestea, nu avea din păcate decît un singur privitor: băieţelul, care, înotînd din surtucul nemăsurat de mare, stătea destul de liniştit şi se scobea cu degetul în nas.
în sfîrşit, Ivan Ivanovici îşi luă căciula.
— Foarte frumos te porţi, Ivan Nikiforovici! N-am ce zice! Minunat! Te fac eu să-ţi mai aduci aminte de purtarea dumitale!
— Du-te, du-te, Ivan Ivanovici! Şi vezi să nu-mi mai ieşi în cale, că-ţi fac tnutra zob!
— Pentru asta. na, poftim. Ivan Nikiforovici! răspunse Ivan Ivanovici şi Kcînd un gest de ocară, ieşi trîntind uşa. care scîrţîi răguşit şi se căscă numaidecît în urma lui.
si

Ivan Nikiforovici vru să mai spună ceva, ieşi în prag, dar Ivan Ivanovici fără să mai privească în urmă, zbura în grabă mare prin curte.
ı;?
E
cu iui

Capitolul III

CE S-A ÎNTÎMPLAT DUPĂ CEARTA LUI IVAN IVANOVICI CU IVAN NIKIFOROVICI

Aşadar, cei doi preacinstiţi bărbaţi, fala şi podoaba Mirgorodului, s-au certat! Şi pentru ce? Pentru un fleac, pentru un „gînsac". N-au mai vrut să se vadă în ochi, au rupt orice legături, deşi pînă atunci fuseseră cunoscuţi ca prieteni nedespărţiţi. înainte vreme nu trecea zi fără ca Ivan Ivanovici sau Ivan Nikiforovici să nu trimită pe cineva unul la celălalt să întrebe de sănătate şi adesea îşi vorbeau, fiecare din cerdacul lui, spunîndu-şi peste gard lucruri atît de plăcute, de-ţi creştea inima de bucurie ascultîndu-i. Duminica, Ivan Ivanovici, îmbrăcat cu becheşa lui de stofă trainică şi Ivan Nikiforovici, cu o cazacă galben-castanie de nanchin, se duceau la biserică aproape braţ la braţ. Şi dacă Ivan Ivanovici, cu ochii lui din cale-afară de ageri, zărea cel dintîi o băltoacă sau vreo murdărie în mijlocul străzii, ceea ce se prea poate întîmpla la Mirgorod, totdeauna îi spunea lui Ivan Nikiforovici: „Fereşte-te să pui piciorul acolo, că nu-i bine!". Ivan Nikiforovici, la rîndul lui, îi dădea şi el cele mai mişcătoare dovezi de prietenie şi oriunde s-ar fi aflat, oricît de departe ar fi stat unul de celălalt, îi întindea mîna cu punga de tutun, spunînd: „Cinsteşte-te!" Şi apoi ce gospodării minunate aveau amîndoi!... Şi tocmai prietenii aceştia doi... Ca trăsnit am rămas cînd am auzit despre cearta lor! Multă vreme nici n-am vrut să cred. Doamne, Dumnezeule! Ivan Ivanovici s-a certat cu Ivan Nikiforovici! Nişte oameni atît de destoinici! Atunci, ce mai poate fi socotit veşnic pe lumea asta?
întors la el acasă, Ivan Ivanovici fu stăpînit vreme îndelungată de o adîncă tulburare. Altă dată s-ar fi dus mai întîi la grajd, să vadă dacă iepşoara mănîncă fin (Ivan Ivanovici avea o iepşoara roaibă cu o steluţă în frunte. Foarte bun căluţ!); apoi, chiar cu mîna lui ar fi dat de mîncare curcanilor şi purceilor, şi după aceea s-ar fi dus în casă să cioplească vase din lemn (cioplea tot felul de lucruri din lemn, cu multă pricepere, şi cu nimic mai prejos decît unul de meserie), sau să citească o cărticică tipărită la editura Liubi, Gări şi Popov (titlul cărţii, Ivan Ivanovici nu şi-l mai amintea, întrucît slujnica rupsese de mult jumătatea de sus a primei pagini, ca să-i facă de joacă copilului), sau s-ar

fi dus poate să se odihnească în cerdac. De astă-dată însă, nu s-a apucat de nici una din îndeletnicirile lui obişnuite. în schimb, de cum dădu cu ochii de Gapka, o luă la zor că umblă de colo-colo fără treabă, cînd la drept vorbind fata ducea crupele din cămară în bucătărie; zvîrli cu băţul după cocoşul care se apropiase de cerdac, în aşteptarea

tainului obişnuit; iar cînd veni în fugă un ţînc murdar, cu cămăşuţa ruptă, strigînd: „Tătuţă, tătuţă, dă-mi turtă-dulce!" îl ameninţă şi bătu din picior cu atîta străşnicie, încît piciul îngrozit fugi să se ascundă cine ştie unde.
Pînă-n cele din urmă, îşi veni în fire şi se apucă să trebăluiască, după cum îi era obiceiul. Mîncă tîrziu şi tocmai pe înserat se lungi să se odihnească în cerdac. Minunata ciorbă de porumbei, pe care i-o făcuse Gapka, îi alungă cu desăvîrşire din minte întîmplarea din dimineaţa acelei zile. Mulţumit, Ivan Ivanovici îşi cercetă din nou gospodăria. Cînd ochii i se opriră în ograda vecină, îşi spuse: „Azi n-am fost pe ia Ivan Nikiforovici. Ia să dau pe la el". Zis Şi făcut. Ivan Ivanovici îşi luă bastonul şi căciula şi o porni spre uliţă; dar numai ce trecu de poartă, că îşi aminti de sfada lor; scuipă înciudat şi se întoarse din drum. Aproape aceeaşi mişcare se petrecu şi în ograda vecină. Ivan Ivanovici văzu baba punînd piciorul în pîrleaz, gata să sară în curtea lui, cînd deodată se auzi glasul lui Ivan Nikiforovici: ..înapoi, înapoi! Nu te du!" în cele din urmă, Ivan Ivanovici simţi totuşi că-l cuprinde urîtul. S-ar fi putut foarte bine ca aceşti oameni destoinici să se fi împăcat chiar de-a doua zi, dacă o întîmplare deosebită din casa lui Ivan Nikiforovici n-ar fi zădărnicit orice nădejde şi n-ar fi turnat gaz peste focul duşmăniei, gata să se stingă.
în seara aceleiaşi zile, la Ivan Nikiforovici sosi Agafia Fedoseevna. Agafia Fedoseevna nu-i era nici rudă, nici cumnată şi nu se încuscrea nici măcar pe departe cu Ivan Nikiforovici. Părea să n-aibă nici un rost să vină pe la el, şi la drept vorbind, nici el nu se prea bucura de această venire; şi totuşi Agafia Fedoseevna venea şi-i rămînea în casă săptămîni în şir, ba uneori şi mai mult. Atunci îi lua cheile şi întreaga gospodărie trecea în mîinile ei. Lucrul acesta îi era foarte neplăcut lui Ivan Nikiforovici; totuşi, spre mirarea sa şi a tuturora, o asculta ca un copil şi, chiar dacă încerca uneori să i se împotrivească, tot Agafia Fedoseevna era aceea care ieşea pînă la urmă învingătoare. Mărturisesc, eu nu prea înţeleg cum se face că femeile ne poartă de nas cu aceeaşi îndemînare cu care apucă ceainicul de toartă! Ori li-s mîinile anume făcute pentru aceasta, ori nasurile noastre nu-s bune de altceva! Şi cu toate că nasul lui Ivan Nikiforovici aducea oarecum a prună, chiar de nasul acesta îl apuca Agafia Fedoseevna şi-l purta după ea ca pe un căţeluş. Fără voia lui, cînd era ea în casă, Ivan Nikiforovici îşi schimba pînă şi felul lui obişnuit de viaţă: nu mai sta atîta timp lungit la soare şi chiar dacă o făcea, apoi nu
N. V.
rămînea gol-goluţ, ci îşi trăgea nădragii şi cămaşa pe el, deşi Agafia Fedoseevn nu i-o cerea deloc. Nu prea îi ardea ei de mofturi din astea, şi cînd Ivan Nikiforovici a avut odată friguri, cu mîinile ei l-a tras cu terebentină şi oţet din cap pînă-n picioare. Agafia Fedoseevna purta întotdeauna o bonetă pe can trei negi pe nas şi un capot cafeniu cu floricele galbene. La trup era ca o balercuţă şi de aceea era tot atît de greu să-i găseşti mijlocul, pe cît de cu neputinţă este să-ţi vezi nasul fără oglindă. Avea nişte picioruşe scurte şi îndesate ca două perniţe. Clevetea, iar dimineaţa mînca sfeclă fiartă, şi se pricepea grozav să suduie. Şi in timpul tuturor acestor îndeletniciri atît de variate, chipul ei nu-şi schimba nici o clipă înfăţişarea, lucru pe care de altfel numai femeile izbutesc să-l facă.
îndată după sosirea ei, toate au început să meargă pe dos:
— Tu, Ivan Nikiforovici, să nu te împaci cu el, să nu-i ceri iertare, aşa-i feleşagul lui, vrea să te bage în mormînt! Nu-l cunoşti tu cine-i.
Şi-atîta a trăncănit şi a turuit afurisita, că Ivan Nikiforovici nici că mai voia s-audă de Ivan Ivanovici.
Lucrurile se schimbară deci cu desăvîrşire: dacă se strecura vreun cîine de la vecin în ogradă, era bătut cu ce se nimerea; copilaşii care săreau pîrleazul se întorceau urlînd, cu cămăşuicile suflecate şi cu urme de nuia pe spinare. Pînă şi băbuţa, pe care Ivan Ivanovici vru s-o întrebe într-o zi nu mai ştiu ce, s-a purtat cu el atit de necuviincios, încît Ivan Ivanovici, care-i un om tare subţire, scuipă doar într-o parte şi zise: „Ptiu! Scîrboasă muiere! E şi mai nesuferită decît boierul ei!"
în sfîrşit, ca să pună vîrf tuturor jignirilor, afurisitul de vecin ridică în faţa cerdacului, acolo unde altădată se putea trece pîrleazul, un coteţ pentru gîşte, de parcă în felul acesta ar fi vrut cu tot dinadinsul să întărească ocara. Unde mai pui că acest coteţ dezgustător a fost făcut cu o iuţeală diavolească - într-o singură zi!
Şi în sufletul lui Ivan Ivanovici, coteţul acesta trezi mînie şi sete de răzbunare. Nu dădu nici un semn de supărare, cu toate că acel coteţ călcase chiar o parte din pămîntul lui; inima, în schimb, îi bătea cu atîta putere, încît cu mare greutate izbuti să-şi păstreze o

înfăţişare liniştită.
Astfel trecu ziua. Sosi şi noaptea... O, de ce nu-s pictor să pot zugrăvi toată minunăţia acelei nopţi! Aş fi zugrăvit cum doarme Mirgorodul; cît de neclintite îl privesc stelele cele fără număr; în ce fel, prin tăcerea aceasta pe care aproape puteai s-o pipăi, răsună, cînd mai aproape, cînd mai departe lătratul cfinilor; cum clopotarul îndrăgostit aleargă fără să-i pese pe sub nasul lor, şi sare pîrleazul, neînfricat, ca un adevărat cavaler medieval; cum zidurile albe ale caselor scăldate din lumina lunii se fac tot mai albe. si tot mai

întunecaţi par copacii care le umbresc; cum umbrele copacilor se aştern tot mai negre; cum florile şi iarba îşi sporesc miresmele în clipa asta de odihnă, pe cînd greierii - neastîmpăraţii cavaleri ai nopţii - îşi înfiripă în toate colţurile cîntecul ţîrîitor. Aş fi zugrăvit cum într-una din căsuţele de lut, întinsă pe patul ei singuratic, doarme o tîrgoveaţă. cu sprîncene negre şi piept tînăr ce tresaltă visînd mustăţi şi pinteni de husar, în timp ce lumina lunii îi rîde în obraji. Aş fi zugrăvit cum umbra neagră a liliacului, care se aciuieşte pe lîngă hornurile albe, pluteşte deasupra drumului alb...
Doar pe Ivan Ivanovici, (urişîndu-se din casă în puterea nopţii cu un ferăstrău în mînă, nu cred să-l fi putut zugrăvi! Cîte simţăminte, şi din cele mai potrivnice, i se puteau citi pe faţă! Tiptil-tiptil s-a apropiat de coteţul cu gîşte şi s-a vîrît sub el. Dulăii lui Ivan Nikiforovici nu aflaseră încă nimic despre cearta care îi învrăjbise şi îngăduiră vechiului prieten să se apropie de coteţul care se ţinea numai pe patru stîlpi de stejar. Ivan Ivanovici se strecură pe după cel mai apropiat stîlp, îşi potrivi ferăstrăul şi începu să taie. Hîrşîitul ferăstrăului îl silea să-şi întoarcă în fiece clipă capul; dar gîndul că fusese jignit de moarte îi înzecea puterile. Primul stîlp fu în curînd tăiat; Ivan Ivanovici se apucă de cel de-al doilea. Ochii îi ardeau şi de frică nu vedea nimic. Deodată scoase un ţipăt şi rămase încremenit: i se năzări că vede un mort; peste puţin însă, dîndu-şi seama că nu era decît un gînsac cu gîtu-i lung întins spre el, îşi veni în fire. Ivan Ivanovici scuipă de ciudă şi îşi văzu mai departe de treabă. Iată că tăie şi cel de-al doilea stîlp: coteţul se clătină puţin. Inima lui Ivan Ivanovici prinse a bate nebuneşte cînd trecu la cel de-al treilea stîlp, astfel că se văzu nevoit, de cîteva ori, să-şi curme lucrul; tăiase mai bine de jumătate cînd, deodată coteţul şubrezit începu să se clatine mai tare... Abia apucă să sară în lături şi coteţul se şi nărui cu zgomot. Ivan Ivanovici înşfacă ferăstrăul; înspăimîntat de moarte, alergă spre casă şi se prăbuşi pe pat; neavînd nici măcar îndrăzneala să se uite pe fereastră la urmările îngrozitoarei sale făptuiri. în închipuirea lui îi vedea adunaţi laolaltă pe toţi cei din ograda lui Ivan Nikiforovici: baba, Ivan Nikiforovici, băiatul cu surtucul lui nesfîrşit. I se părea că ei toţi, cu pari şi cu ciomege în tnîini, în frunte cu Agafia Fedoseevna, vin să-i dărîme şi să-i pustiască locuinţa.
Toată ziua următoare Ivan Ivanovici o petrecu într-o mare înfrigurare. I se năzărea mereu că duşmanul lui de moarte o să pună cel puţin foc casei lui, drept răzbunare. De aceea îi porunci Gapkăi să cerceteze clipă de clipă dacă nu cumva au fost aşezate prin vreun ungher paie uscate. în sfîrşit, ca să preîntîmpine plîngerea lui Ivan Nikiforovici, hotărî să i-o ia hoţeşte înainte şi să facă o jalbă la judecătoria judeţeană din Mirgorod. Ce anume cuprinde această jalbă, se poate vedea în capitolul următor.

Capitolul IV

CARE VORBEŞTE DESPRE CELE CE S-AU PETRECUT LA JUDECĂTORIA JUDEŢEANĂ DIN MIRGOROD

Frumos oraş e Mirgorodul! Ce de clădiri mai are! Şi de tot felul: cu acoperişul de paie şi de stuf, ba chiar şi de şindrilă. O uliţă în dreapta, o uliţă în stînga, şi peste tot mîndreţe de garduri din nuiele împletite; pe ele se caţără hameiul şi atîrnă oale; de după ele floarea-soarelui îşi scoate capul însorit, se iveşte macul ca o flacără, şi ici-colo, bostani pîntecoşi... Ce bogăţie! Gardurile sînt întotdeauna împodobite cu fel de fel de lucruri care le fac şi mai arătoase: vezi întinse cînd catrinţe, cînd o cămaşă, cînd o pereche de nădragi. La Mirgorod nu se ştie ce-i hoţia şi nici de potlogării nu se ştie-, de aceea, fiecare atîrnă pe gardul lui tot ce-i trece prin cap. De te apropii de piaţa cea mare, fără-ndoială că ai să zăboveşti o clipă ca să-ţi saturi ochii cu priveliştea ce ţi se arată; aici se întinde o băltoacă, o frumuseţe de băltoacă! Alta la fel nu ţi-a fost dat să vezi pe lume! Se-ntinde aproape pe-ntreaga piaţă. Minunată băltoacă! Casele şi căsuţele, pe care de departe le poţi lua drept nişte stoguri de fîn, o înconjoară, minunîndu-se parcă şi ele de atîta frumuseţe.

Eu sînt de părere că nu se află casă mai arătoasă ca judecătoria judeţeană. Şi nu-mi pasă dacă e de stejar sau de mesteacăn; dar are opt ferestre, domnii mei! Opt ferestre, înşirate una lîngă alta, care dau toate spre piaţă şi spre întinderea aceea de apă despre care am vorbit adineauri şi căreia zapciul îi zice „lac"! E singura casă din Mirgorod zugrăvită în culoarea granitului; toate celelalte sînt doar văruite. Acoperişul în întregime de şindrilă ar fi fost dat chiar cu vopsea roşie dacă uleiul, anume pregătit pentru asta, n-ar fi fost mîncat cu ceapă de cei de la judecătorie, cu atît mai mult că era pe vremea postului - aşa se face că acoperişul a rămas nevopsit. Pridvorul dă în piaţă; prin el forfotesc adesea găinile, căci în pridvor sînt mai întotdeauna împrăştiate crupe şi multe alte rămăşiţe de-ale gurii; de altfel, crupele şi fărîmiturile nu sînt împrăştiate cu dinadinsul, ci numai şi numai din nebăgarea de seamă a împricinaţilor. Casa e împărţită în două: într-o parte se face *judecata,* în cealaltă e *arestul.* în jumătatea casei unde se judecă pricinile sînt două încăperi curate şi văruite: una pentru împricinaţi, cea din faţă, în a doua se află o masă lungă, pătată toată cu cerneală. Pe masă stă o tăbliţă în trei colţuri[8]. Mai sînt şi patru scaune de stejar, cu spătarul înalt; de-a lungul pereţilor se înşiră cufere ferecate. în care se păstrează maldăre de jalbe din tot judeţul. Pe unul din cufere se afla în acea dimineaţă o cizmă văcsuită-Judecarea pricinilor începuse dis-de-dimineaţă. Judecătorul - un barba

tăbultoc, ce-i drept, dar ceva mai puţin ca Ivan Nikiforovici, cu mutră blajină, un halat slinos, o lulea în gură şi o ceaşcă de ceai în mînă - stătea de vorbă cu ajutorul lui. Judecătorul avea buzele foarte aproape de nas, din care pricină nasul lui putea să prizeze buza de sus cît poftea. Buza asta îi slujea şi drept tabacheră, fiindcă tutunul hărăzit nasului se risipea aproape întotdeauna pe ea. Aşadar, judecătorul vorbea cu ajutorul lui. Puţin mai la o parte, o slujnică desculţă ţinea o tavă cu ceşti.

La celălalt capăt al mesei grefierul citea o hotarîre judecătorească cu glas atît de tărăgănat şi de plictisitor, încît, ascultîndu-l, şi împricinatul ar fi aţipit. Cel dintîi, fără-ndoială, ar fi aţipit judecătorul însuşi, dacă între timp nu s-ar fi întins la vorbă despre ceva care-l desfăta din cale-afară.

— într-adins am căutat să aflu, spunea judecătorul, sorbindu-şi ceaiul aproape rece, cum se face că aceştia pot cînta atît de frumos. Am avut un mierloi minunat, acum doi ani. Şi ce crezi? într-o bună zi s-a prostit de tot. A început să cînte Dumnezeu ştie ce, şi cu cît trecea vremea, cu atît cînta mai prost, din ce în ce mai prost; a început să cîrîie, să hîrîie... să-l arunci afară şi alta nimic! Şi toate astea dintr-un fleac! Uite de unde i se trăgea: li se face din cînd în cînd cîte-o bobită în gît, mai mică decît un bob de mazăre. Bobita ceea trebuie s-o străpungi cu un ac şi gata socoteala. Asta, Zahăr Prokofievici m-a învăţat şi, dacă ţii să ştii anume cînd, am să-ţi povestesc cum s-a întîmplat: într-un rînd, sosesc la dînsul...

— Demian Demianovici, porunciţi să citesc alta? îi taie vorba grefierul, care de cîteva minute isprăvise cu cititul.

— Ah, ai şi isprăvit? Ia te uită ce repede! N-am auzit nimic! Unde e? Ad-o-ncoa s-o iscălesc. Ce mai ai?

— Pricina cazacului Bokitka, cel cu vaca furată.

— Bine, citeşte! Da, şi cum spuneam, ajung la dînsul... Pot să-ţi povestesc în amănunt cu ce m-a cinstit. La votcă ne-a dat batog, fiiră pereche în felul lui! Nu semăna deloc cu batogul nostru, cel cu care ne ferriceşte dugheana din Mirgorod! Aici judecătorul plescăi din limbă şi zîmbi, iar nasul trase tutun din tabachera lui obişnuită. Scrumbie n-am mîncat, fiindcă, după cum ştii şi dumneata, scrumbia îmi dă arsuri la lingurică. Ei, dar din icre am gustat: straşnice icre! Nimic de zis, icrele au fost minunate. Am mai băut apoi nişte rachiu de piersică, aromit cu ţintaură. Ne-au mai dat şi rachiu de şofran; dar după cum ştii şi dumneata, de ăsta nu obişnuiesc. Vezi, aşa e foarte bine: mai întîi îţi stîrneşte pofta şi apoi ţi-o astîmpără cu fel şi fel de bunătăţi... Ei! Dar uite pe cine mi-a fost dat să văd... - izbucni deodată judecătorul, dînd cu ochii de Ivan Ivanovici, care tocmai intra pe uşă.

— Doamne ajută! Vă doresc multă sănătate! rosti Ivan Ivanovici cu bunăvoinţa de care

numai el era în stare, făcînd plecăciuni în toate părţile. Doamne, Dumnezeule, cît de bine ştia el să farmece pe toată lumea cu

purtările lui! Nicăieri nu mi-a fost dat să întîlnesc purtare atît de aleasă! Da Ivan Ivanovici era cît se poate de pătruns de simţul propriei lui demnităţi şi de aceea socotea că cinstea ce i se arată era un drept ce i se cuvine. Judecătorul îi dădu chiar el un scaun, în timp ce nasul lui trase tot tutunul de pe buza de sus, ceea ce vădea întotdeauna la el cea mai mare plăcere.
— Cu ce porunciţi să vă cinstim, Ivan Ivanovici? întrebă el. Doriţi o ceaşcă cu ceai?
— Nu, vă foarte mulţumesc, răspunse Ivan Ivanovici, se înclină şi se aşeză pe scaun.
— Faceţi-mi plăcerea: o singură ceşcuţă! stărui judecătorul.
— Nu, mulţumesc. Vă rămîn îndatorat pentru primirea pe care mi-o faceţi! răspunse Ivan Ivanovici, se înclină şi se aşeză pe scaun.
— Numai o ceşcuţă! zise iar judecătorul.
— Nu, nu vă osteniţi, Demian Demianovici! Şi, cu aceste cuvinte, Ivan Ivanovici se înclină şi se aşeză pe scaun.
— O ceşcuţă?
— Ei, o ceşcuţă, fie! încuviinţă Ivan Ivanovici, întinzînd mîna spre tavă. Doamne-Dumnezeule! Ce noian de fineţuri poate să aibă un om! Nici n-am cuvinte să arăt ce simţăminte de încîntare îţi pot trezi asemenea purtări!
— Poruncişi încă o ceşcuţă?
— Vă foarte mulţumesc, răspunse Ivan Ivanovici, aşezînd ceşcuţă pe tavă, cu gura în jos, şi înclinîndu-se.
— Faceţi-mi plăcerea, Ivan Ivanovici!
— Nu pot. Vă rămîn adînc îndatorat. Şi de astă dată, Ivan Ivanovici se înclină iar şi se aşeză.
— Ivan Ivanovici, pentru prietenia noastră! Numai o ceşcuţă!
— Nu! Vă foarte mulţumesc pentru cinstire! şi zicînd aceasta, Ivan Ivanovici se înclină şi se aşeză pe scaun. ,, ••
— Doar o ceşcuţă! Numai una! :• .? Ivan Ivanovici întinse mîna spre tavă şi mai luă o ceaşcă. :) Ptiu, drace! Cum de poate, cum de izbuteşte un om să-şi păstreze demnitatea cu atîta iscusinţă!
— Ştii, Demian Demianovici, zise Ivan Ivanovici, sorbind ultima înghiţitură, am o treabă foarte însemnată cu dumneata: vreau să dau o jalbă. Cu aceste cuvinte Ivan Ivanovici puse ceaşca pe tavă şi scoase din buzunar o coală anume, cu stemă, scrisă de sus pînă jos. O jalbă împotriva duşmanului meu, a duşmanului meu de moarte.
— Cine mai e şi ăsta?
— Ivan Nikiforovici Dovgocihun.
Auzind acest nume, judecătorul fu cît p-aci să lunece de pe scaun.

— Ce tot vorbeşti, Ivan Ivanovici! făcu el, împreunîndu-şi mîinile. pumneata să fii oare?
— După cum vezi, chiar eu sînt, în carne şi oase.
— Domnul şi toţi sfinţii lui ocrotească-ne! Cum!? Dumneata Ivan Ivanovici!? Dumneata, duşmanul lui Ivan Nikiforovici? Oare gura dumitale a fost aceea care a rostit aceste vorbe? Mai spune o dată! Nu cumva ţi s-a pitit cineva în spate şi vorbeşte în locul dumitale?...
— Şi de ce ţi se pare aşa de nemaipomenit? Să nu-l mai văd în ochi; m-a jignit de moarte, m-a atins în cinstea mea.
— Preasfîntă Treime! Cum s-o fac pe măicuţa mea să creadă una ca asta!? Sărmana bătrînică, în fiece zi, cînd ne luăm la ceartă, eu şi cu surioara, ne spune: „Voi, copii, trăiţi ca pisica cu cîinele. Barem de aţi lua pildă de fa Ivan Ivanovici şi Ivan Nikiforovici. Aşa prietenie, mai zic şi eu! Ce oameni de treabă!" Şi acum, poftim ce mai prieteni! Dar spune pentru ce? Cum s-a întîmplat?
— E o treabă foarte delicată, Demian Demianovici! E cam greu să ţi-o spun prin viu grai. Porunceşte mai bine să se dea citire jalbei. Poftim, apucaţi-o de aici, că aşa se cade!
— Citeşte, Taras Tihonovici! zise judecătorul, întorcîndu-se spre grefier. Taras

Tihonovici luă jalba, îşi suflă nasul în acelaşi chip în care şi-l suflă
toţi grefierii judecătoriilor judeţene, cu două degete adică, şi începu citania:
— „Din partea boierului de viţă veche din judeţul Mirgorod şi a moşierului Ivan sin Ivan Pererepenko[10], jalbă; iar despre ce, urmează
punctele:
1. Cunoscut unei lumi întregi prin faptele sale neplăcute lui Dumnezeu, nelegiuite, şi de scîrbă aducătoare şi care întrec toată măsura, boierul Ivan sin Nikifor Dovgocihun pe data de azi, anul 1810, iulie 7, a adus o jignire de moarte atît cinstei mele cît şi, în aceeaşi măsură aducătoare de înjosire şi ruşine, cinului şi numelui meu. Susnumitul boier, avînd totodată înfăţişarea cea mai respingătoare, este cîrcotaş din fire şi cu gura plină de cele mai urîte vorbe împotriva lui Dumnezeu, precum şi cele de ocară!"
Ajungînd aici, grefierul se opri ca să-şi sufle din nou nasul, iar judecătorul îşi împreună mîinile cu adîncă evlavie şi zise doar atît:
— Ce pană meşteşugită! Doamne-Dumnezeule! Ce frumos scrie omul
acesta!
Ivan Ivanovici rugă să se citească mai departe şi Taras Tihonovici urmă:
— „Susnumitul boier Ivan sin Nikifor Dovgocihun, cînd am venit la el cu o propunere prietenească, m-a numit făţiş cu un nume jignitor şi de ocară pentru cinstea mea şi anume mi-a zis *gînsac,* în vreme ce întreg judeţul Mirgorod ştie foarte bine că nu mi s-a spus şi nici de acum înainte nu voi îngădui să mi se spună pre numele acestei orătănii ticăloase. Cît despre

obîrşia mea de viţă veche, pot aduce mărturie hrisovul cu numele cel$_0$ botezaţi, care se află la biserica *Trei-Ierarhi* şi unde stă înscrisă atît ziua me de naştere, cît şi totodată cea de botez. Iar *gînsacul,* după cum ştie oricine cît de cît cunoscător în ale ştiinţei, nu poate fi înscris într-un hrisov de botezuri deoarece *gînsacul* nu este om, ci pasăre, fapt cunoscut fără de tăgadă pînă si de cei care n-au urmat niciodată seminarul. Dar susnumitul boier, din firească răutatea sa, cunoscînd toate acestea, pentru nimic altceva decît pentru a aduce o jignire de moarte atît cinului cît şi boieriei mele, m-a batjocorit cu suspomenitul cuvînt de ocară.
2. Acelaşi boier necuviincios şi neruşinat s-a dat şi la avutul meu părintesc, pe care l-am primit după moartea părintelui meu, făcînd parte din preoţime, răposatul întru Domnul Ivan sin Onisie Pererepenko, prin aceea că, împotriva tututor praviliceștilor rînduieli, a mutat chiar în faţa cerdacului meu coteţul de gîşte, faptă săvîrşită numai şi numai din dorinţa de a spori jignirea ce mi-a fost adusă, căci susnumitul coteţ se aflase pînă atunci într-un loc foarte potrivit şi era încă destul de trainic. Dar scîrbavnica pornire a suspomenitului boier purcedea numai şi numai din dorinţa de a mă face martor faptelor sale necuviincioase, căci ştiut este că nici un om nu se duce la coteţ, cu atît mai mult la un coteţ de gîşte, pentru vreo faptă cuviincioasă. La această încălcare potrivnică tuturor pravilelor, cei doi stîlpi din faţă au cotropit propriul meu pămînt, care pămînt mi-a trecut în stăpînire încă de pe timpul vieţii părintelui meu, răposat întru Domnul Ivan sin Onisie Pererepenko, care începea de la hambar şi urma linia dreaptă pînă în acel loc unde muierile spală oalele de lut.
3. Suszugrăvitul boier, pînă şi al cărui nume şi pronume trezeşte numai scîrbă, nutreşte în sufletul său gîndul nelegiuit de a-mi da foc chiar în casa mea. Semenele de netăgăduit ale acestui fapt se desprind din cele ce urmează: în primul rînd susnumitul boier cu cuget răuvoitor a început să iasă mereu din iatacul său, lucru pe care nu-l făcea niciodată înainte, din pricina leneviei şi a respingătoarei grăsimi a trupului său; în al doilea rînd, în odaia servitorilor, care e lipită de gardul care împrejmuieşte propriul meu pămînt pe care l-am căpătat de la răposatul meu părinte, robul lui Dumnezeu Ivan sin Onisie Pererepenko, arde zilnic şi vreme nemaipomenit de îndelungată lumina, ceea ce alcătuieşte o vădită mărturie a acestui fapt, căci pînă acum, din pricina caliciei lui de om zgîrcit, se stingea totdeauna nu numai lumînarea de seu, dar pînă şi opaiţul.
De aceea, rog ca susnumitul boier Ivan sin Nikifor Dovgocihun, ca unul ce este vinovat de punere de foc, de ocară adusă cinului, numelui şi pronumelui meu şi de prădalnică cotropire a avutului meu, dar mai cu osebire de mîrşava şi vrednica de osîndă alăturare a poreclei de *gînsac* la numele meu, să fie osîndit la gloabă, la plata pagubelor şi pierderilor

pricinuite, iar el însuşi să fie pus în lanţuri, ca unul ce a călcat legea, şi aşa ferecat, să fie trimis la temniţa tîrgului, iar jalbei mele să i se dea urmare de sfrg şi nemijlocit. A scris şi a ticluit boierul de viţă veche şi moşierul din Mirgorod, Ivan sin Ivan Pererepenko."

După ce s-a dat citire cererii, judecătorul se apropie de Ivan Ivanovici şi, apucîndu-l de un nasture al hainei, începu să-i vorbească cam în felul acesta:

— Ce faci, Ivan Ivanovici? Nu ţi-e frică de Dumnezeu? Las-o baltă, fir-ar ea sJ fie de jalbă! (Visa-l-ar pe satana să-l viseze!) Bate mai bine mîna cu Ivan Nikiforovici, sărutaţi-vă, cumpăraţi un şip de vin de Santurin sau de Nicopol, sau dacă nu vreţi vin, faceţi un grog şi chemaţi-mă şi pe mine! Să bem împreună şi să uităm de toate!

— Nu, Demian Demianovici! Asta nu-i treabă să se isprăvească cu una, cu două, rosti Ivan Ivanovici, plin de acea demnitate care îl prindea atît de bine. Nu e o pricină din acelea care se pot încheia prin bună înţelegere. Rămîi cu bine! Rămîneţi cu bine, domnilor! urmă el cu aceeaşi demnitate, întorcîndu-se spre ceilalţi. Nădăjduiesc că jalba mea va avea cuvenita urmare. Şi Ivan Ivanovici plecă, lăsîndu-i înmărmuriţi pe toţi cei de la judecătorie.

Judecătorul n-a mai scos o vorbă. Grefierul trăgea tabac pe nas, conţopiştii răsturnară ciobul de sticlă spartă care ţinea loc de călimară, iar judecătorul, cu gîndul în altă parte, întinse cu degetul pe masă băltoaca de cerneală.

— Dumneata ce spui de asta, Dorofei Trofimovici? zise judele după cîteva clipe de tăcere, vorbindu-i ajutorului său.

— Ce să spun? Nimic! răspunse acesta. •i;

— Ce de întîmplări pe lumea asta! urmă judecătorul.

Dar abia apucă să sfîrşească vorba, că uşa pîrîi şi în sala de judecată apăru jumătatea din faţă a lui Ivan Nikiforovici; cealaltă jumătate îi rămăsese încă în sala de aşteptare. Ivirea lui Ivan Nikiforovici, şi încă la judecătorie, păru atît de neobişnuită, încît judele scoase un strigăt de mirare, iar grefierul se opri din citit. Unul din conţopişti, îmbrăcat cu ceva care aducea a frac de molton, îşi vîrî pana în gură, iar altul înghiţi o muscă. Pînă şi soldatul beteag, care îndeplinea slujba de aprod şi de paznic şi care pînă atunci stătuse lîngă uşă, scărpinîndu-se pe sub cămaşa murdară, cu galoane pe umăr, căscă gura de uimire şi calcă un împricinat pe picior.

— Ce vînt de aduce pe aici? Cum o mai duci cu sănătatea, Ivan Nikiforovici?

Dar Ivan Nikiforovici părea mai mult mort decît viu, căci înţepenit cum era în uşă nu mai putea face nici un pas. nici înainte, nici înapoi. Zadarnic răcnea judecătorul celor din sala de aşteptare să-l împingă pe Ivan Nikiforovici de la spate. în sală nu se afla decît o singură împricinată, o bătrînă neputincioasă care, în ciuda tuturor opintirilor, nu izbuti să facă mare lucru

cu mîinile ei slăbănoage. Atunci unul din conţopişti, un om cu buze groase lat în spate, cu un nas borcănat, nişte ochi saşii, tulburi de beţie, şi cu surtucul rupt în coate, se apropie de jumătate din faţă a lui Ivan Nikiforovicr îi încrucişa mîinile pe piept ca unui copil şi, după ce-i făcu cu ochiul bătrînului soldat care-şi proptise genunchiul în burta lui Ivan Nikiforovici, cu toate văicărelile acestuia, îl împinseră îndărăt în sala de aşteptare. Traseră apoi zăvoarele şi deschiseră şi celălalt canat al uşii. Cu acest prilej, conţopistul si ajutorul lui, soldatul, din pricina opintirilor făcute laolaltă, umplură cu răsuflarea lor aerul, răspîndind un miros atît de puternic, de parcă judecătoria s-ar fi prefăcut pentru o clipă într-o cîrciumă.

— Nu te-au vătămat cumva, Ivan Nikiforovici? Am să-i spun măicuţei să-ţi trimită o alifie cu care n-ai decît să-ţi tragi spatele şi şalele şi pe loc îţi trece.

Dar Ivan Nikiforovici se prăbuşi pe un scaun şi, în afară de oftaturi prelungi, o vorbă nu mai putu scoate. în cele din urmă, cu glasul stins, sfîrşit de oboseală şi de-abia auzit, rosti:

— Tutun doreşti? Şi scoţînd punga din buzunar, zise: Poftim, cinsteşte-te!

— Stnt foarte fericit să te văd, răspunse judecătorul. Dar nici nu-mi trece prin minte ce te-a putut face să-ţi dai atîta osteneală, ca să ne îndatorezi cu această vizită atît de plăcută şi de neaşteptată.

— Jalba... abia fu în stare să îngîne Ivan Nikiforovici.

— O jalbă? Ce fel de jalbă?

— Viu cu o jalbă... Aici răsuflarea greoaie de om gras îl făcu să se oprească pentru un răstimp mai lung. Of... Cu o jalbă împotriva potlogarului acela... Ivan al lui Ivan Pererepenko...

— Doamne! şi dumneata! O prietenie atît de rară! O jalbă împotriva unui om atît de cumsecade.

— Ba e satana în carne şi oase, zise scurt Ivan Nikiforovici. fl; Judecătorul se cruci.

t; — Lua-ţi jalba, citiţi-o.

vi1 N-avem ce-i face... Citeşte, Taras Tihonovici! făcu judecătorul, vorbindu-i grefierului cu o mutră

supărată, în timp ce nasul său mirosi fără voie buza de sus, lucru pe care nu-l făcea de obicei decît în clipe de mare mulţumire. Atîta samavolnicie din partea nasului îl făcu pe judecător să se supere şi mai tare. Scoase batista şi adună de pe buză tot tutunul, pedepsind astfel nasul pentru obrăznicia lui.

Grefierul îşi şterse nasul fără ajutorul batistei, mişcare ce preceda întotdeauna cititul, şi începu cu glasul său cel de toate zilele, în felul următor:

— „Cere boierul de viţă veche din judeţul Mirgorod, Ivan sin Nikifor Dovgocihun, iar ce anume, despre asta glăsuiesc punctele:

1. Din răutate plină de duşmănie şi vădită lipsă de bunăvoinţă, Ivan sin Ivan Pererepenko, ce-şi zice boier de viţă veche, îmi face fel de fel de

neajunsuri, pagube şi alte fapte răutăcioase, care te bagă în sperieţi şi, pe ziua je ieri după amiază, ca un tîlhar şi fur ce este, înarmat cu topoare, ferăstraie, jjlţi şi alte scule de dulgherie, a pătruns noaptea în ograda mea şi chiar în coteţul meu care se află în această ogradă. Cu mîna lui şi în chipul cel mai ruşinos, l-a făcut bucăţi cu toporul. Pentru care fapt, din partea mea n-am dat njci un prilej pentru o asemenea nelegiuire şi tîlhărie.

2. Tot acelaşi susnumit boier de viţă veche Pererepenko şi-a pus în gînd să se dea chiar la viaţa mea şi, pînă la data de 7 a lunii trecute, păstrînd în taină acest gînd, a venit la mine şi a început în chipul cel mai prietenesc şi viclean să cerşească arma pe care o aveam în odaie, zicînd că-mi dă în schimbul ei, cu zgîrcenia proprie firii sale, multe lucruri nefolositoare, ca de pildă: o scroafă şi două merţe de ovăz. Ghicindu-i încă de pe atunci gîndul nelegiuit, am încercat în fel şi chip să-l abat de la o atare faptă, dar susnumitul potlogar şi ticălos Ivan sin Ivan Pererepenko m-a înjurat cu neobrăzare şi de atunci nutreşte împotriva mea o ură neîmpăcată. Totodată susnumitul şi adesea pomenitul boier bezmetic şi tîlhar Ivan sin Ivan Pererepenko are o obîrşie din cele mai ruşinoase; sora lui a fost paţachină cunoscută de o lume întreagă, care a plecat cu regimentul de vînători încartiruit acum cinci ani la Mirgorod, iar pe bărbatu-său F-a trecut în listele de ţărani iobagi. Tatăl şi mama lui au fost de asemenea nişte nelegiuiţi şi nişte beţivi de neînchipuit. Pomenitul boier de viţă veche şi tîlhar Pererepenko, prin faptele lui de dobitoc şi care merită ocară, a întrecut tot neamul său şi, sub înfăţişarea de cuvioşie săvîrşeşte fapte care sînt pricini de ispită. Nu ţine posturi, căci în ajun de sfîntul Filip acest om fără de lege a cumpărat un berbec şi a doua zi a dat poruncă slujnicei sale nelegiuite, Gapka, să-l taie, zicînd, chipurile, că ar fi avut nevoie neapărat de seu pentru opaiţuri şi luminări.

Date fiind cele spuse, rog ca susnumitul boier de viţă veche, ca un tîlhar eretic si potlogar ce se află prins asupra furtului şi jafului, să fie pus în lanţuri şi trimis la temniţă sau la puşcăria ocîrmuirii, şi acolo, după cum o să se găsească de cuviinţă şi după ce i se vor lua gradele şi rangul de boier, să fie biciuit în lege şi, după nevoie, trimis la ocnă în Siberia, să fie pus să plătească pierderile şi pagubele şi, potrivit cu această jalbă, să se dea hotărirea. La întocmirea acestei jalbe a pus mîna boierul de viţă veche din judeţul Mirgorod, Ivan sin Nikifor Dovgocihun."

De îndată ce grefierul isprăvi de citit, Ivan Nikiforovici îşi luă căciula şi se înclină, cu gîndul de a pleca.

— încotro, Ivan Nikiforovici? zise judecătorul. Mai rămîi oleacă! Bea un ceai! Orîşko! Ce-ai înlemnit aici, neroado, şi faci cu ochiul conţopiştilor? Fugi de adă ceai!

Dar Ivan Nikiforovici, îngrozit că ajunsese atît de departe de casă şi îndurase o carantină atît de primejdioasă, izbutise acum să treacă prin uşă şi

zicînd: „Nu vă osteniţi, îmi face plăcere..." închise uşa în urma lui, lasînd înmărmuriţi pe toţi cei de faţă.

Nu era nimic de făcut. Amîndouă cererile fură primite şi pricina era tocmai pe cale să capete o însemnătate destul de mare, cînd o întîmplare cu totul neprevăzută îi dădu o însemnătate şi mai mare. După ce judecătorul însoţit de ajutor şi de grefier, ieşi din sala judecătoriei, iar conţopiştii prinseră să bage în sac găinile, ouăle, pîinea, plăcintele, gogoşile şi alte plocoane aduse de jălbaşi, o scroafă roşcată dădu buzna în odaie şi, spre marea uimire a tuturor celor de faţă, apucă, nu o plăcintă sau un codru de pîine, ci chiar jalba lui Ivan Nikiforovici, care se afla pe un colţ al mesei, cu filele atîmînd pe jos. După ce înşfacă hîrtia, scroafa roşcată o zbughi afară atît de iute, încît nici unul din slujbaşii judecătoriei nu putu s-o ajungă din urmă, cu toate călimările şi liniile ce fură zvîrlite după ea.

Această întîmplare nemaipomenită stîrni o învălmăşeală grozavă, fiindcă nici copia nu fusese încă scoasă de pe jalbă. Judecătorul, vreau să spun grefierul şi ajutorul, se sfătuiră îndelung asupra acestei împrejurări nemaiauzite şi, în sfîrşit, hotărîră să facă o dare de seamă către zapciu, fiindcă cercetarea acestei pricini privea mai degrabă poliţia

orăşenească. Hîrtia cu numărul 389 fu trimisă chiar în aceeaşi zi şi datorită ei avu loc o consfătuire dintre cele mai ciudate, despre care cititorul poate afla din capitolul următor.

Capitolul V

ÎN CARE ESTE ÎNFĂŢIŞATĂ CONSFĂTUIREA DINTRE DOUĂ PERSOANE DIN MIRGOROD CARE SE BUCURAU DE MARE CINSTE

în clipa cînd Ivan Ivanovici isprăvi cu treburile gospodăriei şi ieşi ca de obicei să se odihnească puţin în cerdac, spre marea lui uimire zări ceva roşu în poartă. Era manşeta roşie a zapciului, care, la fel cu gulerul, cîştigase pe margini un atare lustru, încît părea că are glanţ. Ivan Ivanovici se gîndi: „Nu-i rău că vine Piotr Fiodorovici să mai stăm de vorbă!" Dar se minună văzînd că zapciul înaintează nefiresc de repede şi dă din mîini, ceea ce i se întîmpla foarte rar. Pe mundirul lui erau numai opt nasturi, pe cel de-al nouălea, rupt pe timpul alaiului bisericesc cu prilejul sfinţirii bisericii acum doi ani, vătăşeu nu l-au putut găsi pînă în ziua de azi, cu toate că zapciul, la rapoartele zilnice ale vătăşeilor, întreba întotdeauna dacă nu cumva l-au găsit. Aceşti opt nasturi erau aruncaţi la nimereală, aşa cum aruncă femeile năutul cînd îl sădesc; un bob la dreapta, altul la stînga. în timpul războiului trecut, zapciul fusese rănit

la piciorul stîng şi de aceea şchiopăta şi-l zvîrlea atît de tare în lături, încît cu această mişcare zădărnicea toată truda piciorului drept. Cu cît zapciul încerca să-şi pună mai iute în mişcare pedestraşii, cu atîta înainta mai încet. De aceea, pînă să ajungă la cerdac, Ivan Ivanovici avu destul timp să se tot întrebe pentru care pricină anume dă zapciul atît de repede din mîini. Acest fapt îl frămînta cu atît mai mult, cu cît treaba părea să fie de o însemnătate deosebită, de vreme ce zapciul încinsese chiar spanga lui cea nouă.

— Bună ziua. Piotr Fiodorovici! strigă Ivan Ivanovici, care, după cum am mai spus, era foarte curios din fire şi nu-şi putuse stăpîni nerăbdarea, văzîn-du-l pe zapciu cum lua cu asalt treptele, fără să-şi mai ridice ochii şi cum se sfădea mereu cu pedestraşii lui, care nu izbuteau să urce fiece treaptă dintr-o singură mişcare.

— Urez scumpului meu prieten şi binefăcător, Ivan Ivanovici, ziua bună! răspunse zapciul.

— Pofteşte, te rog, stai jos! După cum văd, ai obosit, fiindcă te încurcă piciorul dumitale rănit...

— Piciorul meu! strigă zapciul, aruncîndu-i lui Ivan Ivanovici una din acele priviri pe care uriaşul le aruncă unui pitic, sau marele învăţat unui profesoraş de dans. Totodată îşi îndreptă piciorul şi izbi cu el în podea. Vitejia asta îl costă însă scump, căci tot trupul i se clatină şi nimeri cu nasul în parmaclîc; dar înţeleptul păzitor al ordinei, ca să arate că nu-i pasă, se îndreptă numaidecît şi îşi afundă mîna în buzunar, ca şi cînd ar fi vrut să scoată tabachera. Ţin să-ţi aduc asta la cunoştinţă, scumpul meu prieten şi binefăcător, Ivan Ivanovici, că în ceea ce mă priveşte, am făcut în viaţa mea marşuri forţate mai ceva decît acesta. Da, da, am făcut, vorbesc serios. Pe vremea campaniei din 1807, de pildă... Ehei! Am să-ţi povestesc chiar cum am sărit gardul, ca să ajung la o nemţoaică foarte drăguţă. Cu aceste cuvinte, zapciul făcu cu ochiul şi schiţă un zîmbet drăcesc de viclean.

— Da azi unde ai mai fost? îl întrebă Ivan Ivanovici, dorind să-i curme vorba şi să-l facă să ajungă mai degrabă la pricina venirii sale; ar fi vrut să-l întrebe ce anume are de gînd să-i spună, dar cunoaşterea temeinică a regulilor de purtare din lumea subţire îi arăta toată lipsa de cuviinţă a unei asemenea întrebări şi Ivan Ivanovici, cu toate că inima îi bătea neobişnuit de tare, fu nevoit să se stăpînească şi să aştepte dezlegarea tainei.

— Dă-mi voie să-ţi povestesc pe unde anume am fost, răspunse zapciul. Mai întîi şi întîi trebuie să-ţi raportez că azi e o vreme foarte frumoasă...

La aceste din urmă cuvinte, Ivan Ivanovici fu cît p-aci să moară de ciudă.

— Dar dă-mi voie, urmă zapciul. Eu am venit la dumneata pentru o Pricină cum nu se poate mai însemnată. De astă dată chipul şi ţinuta zapciului capătară o înfăţişare îngrijorată, ca atunci cînd luase cu asalt treptele cerdacului.

Ivan Ivanovici prinse iarăşi viaţă şi de curiozitate începu să tremure ca scuturat de

friguri. După cum îi era obiceiul, nu întîrzie să pună întrebarea-
— Ei, chiar însemnată? O fi chiar atît de însemnată?
— Binevoieşte să mai asculţi! înainte de toate, îndrăznesc să-ţi aduc la cunoştinţă, scumpul meu prieten şi binefăcător, Ivan Ivanovici, că dumneata... în ceea ce mă priveşte, dacă-mi dai voie să-ţi spun, eu n-am nimic împotrivă, dar hotărîrile ocîrmuirii, da, da, hotărîrile ocîrmuirii o cer: dumneata ai încălcat regulile bunei-cuviinţe!
— Ce tot spui, Piotr Fiodorovici? Nu înţeleg nimic!
— Vai de mine, Ivan Ivanovici! Cum de nu înţelegi nimic? Dobitocul du-mitale a furat o hîrtie oficială de cea mai mare însemnătate, iar dumneata mai spui că nu înţelegi nimic!
— Care dobitoc?
— Să nu fie cu supărare, chiar scroafa dumitale cea roşcată. ,.,
— Şi ce vină am? De ce lasă paznicul judecătoriei uşa deschisă?
— Dar bine, Ivan Ivanovici, dobitocul e al dumitale, prin urmare dumneata răspunzi.
— Vă foarte mulţumsc că mă puneţi pe aceeşi treaptă cu scroafa.
— Uite, vezi, aşa ceva n-am spus, Ivan Ivanovici!... Zău n-am spus! Pofteşte de judecă şi dumneata, cu cugetul curat. Iţi este, fără îndoială, cunoscut că, potrivit hotărîrilor de mai sus, este oprit ca prin oraş, şi cu atît mai mult pe strada mare, să se plimbe animale spurcate. Trebuie să recunoşti şi dumneata că aşa ceva este oprit.
— Dumnezeu ştie ce tot îndrugi! Mare lucru! A ieşit scroafa pe uliţă!
— Dă-mi voie să-ţi aduc la cunoştinţă, dă-mi voie, dă-mi voie, Ivan Ivanovici, tocmai asta-i cu desăvîrşire oprit. Ce să-i faci! Aşa doresc cei de sus. Iar noi trebuie să ne supunem. Nu zic nu: se întîmplă, ce-i drept, uneori, ca găinile şi gîştele, bagă de seamă, zic, găinile şi gîştele să iasă în uliţă sau chiar în piaţă; dar în ceea ce priveşte caprele şi porcii, apoi eu încă de anul trecut am dat poruncă scris să nu fie lăsaţi să pătrundă în pieţele publice, care document am poruncit chiar de pe atunci să fie citit cu glas tare la adunare, în faţa întregului popor.
— Nu, Piotr Fiodorovici, în toate acestea eu nu văd decît că ţii să mă jigneşti cu tot dinadinsul.
— Vezi, tocmai asta nu, scumpul meu prieten şi binefăcător, Ivan Ivanovici; nu poţi spune că aş vrea să te jignesc. Adu-ţi aminte: nici un cuvînt n-am spus anul trecut, cînd ai ridicat acoperişul cu un arşin mai sus decit îngăduie legea. Dimpotrivă, m-am făcut că nu văd nimic. Crede-mă, scumpe prieten, că şi de data aceasta, eu, în ceea ce mă priveşte, cum s-ar zice... dar datoria mea, într-un cuvînt, îndatoririle mele cer să văd de curăţenia oraşului-judecă şi dumneata: te trezeşti o dată pe strada mare...

— Halal stradă mare, n-am ce zice! Muierile aruncă-n ea tot ce nu le mai e de trebuinţă.
— Dă-mi voie să-ţi aduc la cunoştinţă, Ivan Ivanovici, că dumneata eşti acela care mă jigneşti! Se-ntîmplă uneori şi aşa ceva, însă numai pe lîngă garduri, şoproane sau ziduri; dar ca pe strada mare, în piaţă, să apară o scroafă, gata să fete, e un fapt...
-• Mare lucru, Piotr Fiodorovici Scroafa e doar şi ea o făptură a Domnului!
— Bineînţeles. O lume întreagă ştie că dumneata eşti un om învăţat, care cunoaşte ştiinţele şi cîte alte lucruri. Eu, fireşte, eu n-am învăţat nici o ştiinţă; ba şi să scriu am învăţat de-abia la vîrsta de treizeci de ani. După cum ştii şi dumneata, eu am fost pe vremuri soldat de rînd.
— Hm! făcu Ivan Ivanovici.
— Da, aşa-i, urmă zapciul. în 1801 îmi făceam serviciul ca subofiţer la regimentul 42 vînători, compania a 4-a. Comandantul companiei, dacă binevoieşti să afli. era căpitanul Eremeev. Cu aceste cuvinte, zapciul îşi vîrî degetele întabachera lui Ivan Ivanovici, pe care acesta o ţinea deschisă pentru a-şi fărîmiţa tutunul.
Ivan Ivanovici făcu: -Hm!
— Dar datoria mea, urmă zapciul, este de a mă supune orînduirilor ocîrmuirii. Dumneata ştii, Ivan Ivanovici, că cel care fură de la judecătorie o hîrtie oficială este supus la pedeapsă penală ca pentru orice altă nelegiuire?
— Ştiu atît de bine, încît, dacă doreşti, îţi pot spune şi dumitale. Aşa se vorbeşte despre oameni, de pildă, dacă dumneata ai fi furat hîrtia: dar scroafa este un animal, o făptură a Domnului!

— Da, aşa este, dar legea spune: cel vinovat de furt... ascultă bine, te rog, *cel vinovaţi* Nu pomeneşte nici de neam, nici de cin, nici dacă e femeie sau bărbat, prin urmare şi dobitocul poate fi vinovat. Cu voia matale, dobitocul, ca unul ce a călcat legile, trebuie să fie înfăţişat la poliţie, înainte de a se da hotărîrea de osîndă.
— Nu, Piotr Fiodorovici! îi întoarse vorba Ivan Ivanovici cu mult sînge rece. Una ca asta n-o să se întîmple!
— Cu voia matale, eu oricum trebuie să urmez poruncile primite de la şefi.
— Ce tot cauţi să mă sperii? Vrei, se vede treaba, să trimiţi pe aprodul acela ciung după ea. Am să-i poruncesc babei să-i facă vînt cu vătraiul. O să-i rupă şi mîna care i-a mai rămas.
— Nu îndrăznesc să mă împotrivesc dumitale. Atunci, dacă nu vrei s-o înfăţişezi la poliţie, foloseşte-te de ea cum doreşti. Tai-o dacă vrei şi fă şunci din ea pentru Crăciun, sau mănînc-o aşa. Dar aş vrea să te rog, de vei face

cumva cîrnaţi, să-mi trimiţi şi mie vreo doi din acei pe care Gapka îi pregăteşte cu atîta iscusinţă, din sînge şi grăsime. Grozav îi mai plac Agrafenei Trofimovna a mea.
— Cîrnaţi? Mă rog! Dacă vrei îţi trimit o pereche.
— Am să-ţi fiu foarte recunoscător, scumpul meu prieten şi binefăcător. Si acum, dă-mi voie să-ţi mai spun ceva: am fost însărcinat atît de judecător, cît şi de celelalte cunoştinţe ale noastre, să te împac, cum s-ar zice, cu prietenul matale Ivan Nikiforovici.
— Ce fa-a-ce? Cu necioplitul acela? Să mă împac eu cu un mojic ca el? Niciodată! Cîte zile oi avea, aşa ceva n-o să se întîmple. Ivan Ivanovici era într-adevăr însufleţit de o hotărîre nestrămutată.
— Cum doreşti, răspunse zapciul, cinstindu-şi cu tabac amîndouă nările. Eu nu îndrăznesc să-ţi dau sfaturi; totuşi, dă-mi voie să-ţi aduc la cunoştinţă: acum sînteţi certaţi, dar cînd o să vă împăcaţi...
Ivan Ivanovici începu însă să vorbească despre vînătoarea de prepeliţe, aşa cum i se întîmpla ori de cîte ori voia să schimbe vorba.
Şi astfel, zapciul nostru se văzu nevoit să plece acasă, fără să fi izbutit să facă ceva.
*

Capitolul VI

DIN CARE CITITORUL POATE AFLA CU UŞURINŢĂ [3]: TOT CE CUPRINDE

Oricît s-au străduit cei de la judecătorie să cocoloşească această întîmplare, chiar de-a doua zi întregul Mirgorod află că scroafa lui Ivan Ivanovici a şterpelit jalba lui Ivan Nikiforovici. însuşi zapciul, uitînd că nu trebuie să vorbească despre asta, scăpă el cel dintîi o vorbă. Iar cînd lui Ivan Nikiforovici i se povestiră cele întîmplate, nimic alta n-a spus, decît a întrebat: „Nu cumva scroafa roşcată?"
Dar Agafia Fedoseevna, care era de faţă, se luă de capul lui:
— Ce-i cu tine, Ivan Nikiforovici? O să rîdă lumea de tine ca de un prost, dacă laşi lucrurile baltă! Straşnic boier de viţă veche mai eşti după toate astea! Ai să fii socotit mai prost chiar decît baba ceea care vinde cofeturi ce-ţi plac atît de mult.
Şi-l înduplecă, pîrdalnica! Găsi, nu se ştie de unde, un omuleţ între două vîrste, negricios, cu faţa numai pete, cu un surtuc peticit la coate, curat călimară de conţopist şi alta nimic. Cizmele şi le ungea cu catran, purta cîte trei pene după ureche, şi în loc de călimară, o sticluţă legată cu un şnuruleţ

je un nasture, înghiţea cîte nouă plăcinte deodată, iar pe cea de-a zecea şi-o punea în buzunar; cît despre jalbe, izbutea să bage atîta venin şi clevetire într-o singură coală de hîrtie, încît nici un grefier nu le-ar fi putut citi pe nerăsuflate, fără a se opri ca să mai tuşească sau să strănute. Această stîrpitură de om şi-a scormonit mintea, a mîzgălit, a scris cît a scris şi, în sfîrşit, a ticluit următoarele hîrtii:
„Către Judecătoria judeţeană din Mirgorod din partea boierului de viţă veche Ivan sin Nikifor Dovgocihun.
Ca urmare a susnumitei jalbe încălcate, care trebuie să fie din partea mea, boierul de viţă veche Ivan sin Nikifor Dovgocihun, laolaltă cu a boierului Ivan sin Ivan Pererepenko, care încălcare însăşi Judecătoria judeţeană din Mirgorod a binevoit să o încuviinţeze. Şi însăşi cunoscuta samavolnicie cutezătoare a scroafei roşcate fiind ţinută în taină şi

numai prin persoane străine ajunsă la urechile noastre. Aşa fiind, susarătata încuviinţare şi încurajare, ca fiind răuvoitoare, trebuie neapărat supusă judecăţii, susnumita scroafă fiind un animal prost şi cu atît mai puţin în stare să fure o hîrtie ca asta. Din care se vede lămurit că adesea pomenita scroafă a fost îndemnată chiar de potrivnicul meu Ivan sin Ivan Pererepenko, care îşi zice boier de viţă veche şi care a şi fost dat pe faţă ca săvîrşind tîlhărie, încercare de omor şi pîngărire. Dar susnumita Judecătorie din Mirgorod, cu părtinirea ce-i stă în fire, a vădit scroafei tainică înţelegere; fără de care înţelegere, susnumita scroafă în nici un fel n-ar fi putut fi îngăduită la şterpelirea hîrtiei; căci Judecătoria judeţeană din Mirgorod este bine înzestrată cu slujitori, pentru care fapt este de ajuns să pomenim fie şi numai soldatul care sade tot timpul în sala de aşteptare şi care deşi are un ochi şpanchiu şi un braţ oarecum ciung, ca să dea afară scroafa şi s-o lovească cu bîta tot are însuşiri destul de potrivite. Din acestea se vede destul de limpede încuviinţarea arătată de susnumita Judecătorie din Mirgorod şi netăgăduita împărţeală ovreiască a cîştigului ciupit prin matrapazlîcuri făcute de ambele părţi. Acelaşi şi susnumitul tîlhar şi boier Ivan sin Ivan Pererepenko s-a făcut de ocară prin cîrdăşie. Ca atare, aduc la atotcunoştinţa susnumitei Judecătorii judeţene, eu, boierul de viţă Ivan sin Nikifor Dovgocihun, că dacă de la susnumita scroafă roşcată sau de la boierul Pererepenko, aflat în înţelegere cu ea, nu se va cere socoteală pentru susarătata cerere şi nu se va da hotărîre dreaptă şi în folosul meu, atunci eu, boierul de viţă veche Ivan sin Nikifor Dovgocihun, despre această nelegiută oblăduire a susnumitei Judecătorii, voi înainta jalbă la Curtea Supremă, cu mutarea acolo a pricinei în toată forma. Boierul de viţă veche din judeţul Mirgorod, Ivan sin Nikifor Dovgocihun."
Această plîngere a avut urmarea dorită: judecătorul era, ca mai toţi oamenii buni, cam fricos din fire. Ceru sfatul grefierului. Dar grefierul, scoţînd printre buzele abia întredeschise un „hm" apăsat, făcu o mutră atît de

nepăsătoare şi de o făţărnicie atît de diavolească, cum numai satana ştie s. facă, atunci cînd vede la picioarele lui victima, cerîndu-i ajutor. Nu rămîn deci decît un singur mijloc: să-i împace pe cei doi prieteni. Dar cum să facă o treabă ca asta, cînd de fiecare dată încercările dăduseră greş? Hotărî totuşi să mai încerce. Ivan Ivanovici spuse însă răspicat că nu vrea să se împace, ba chiar se şi făcu foc de supărare, iar Ivan Nikiforovici, în loc de răspuns întoarse spatele şi nu scoase nici o vorbă. Atunci pricina îşi urmă calea cu acea iuţeală nemaivăzută cu care se pot lăuda îndeobşte toate judecătoriile. Hîrtia fu ştampilată, înregistrată, i se dădu un număr de ordine, fu cusută la dosar parafată, şi toate acestea într-o singură zi; apoi dosarul fu băgat într-un dulap unde a tot zăcut şi zăcut un an, doi, trei; între timp o mulţime de fete s-au măritat, în oraşul Mirgorod s-a tăiat o uliţă nouă, judecătorul a pierdut o măsea şi doi dinţi; unul dintr-o parte, altul din alta; prin ograda lui Ivan Ivanovici se zbenguiau şi mai mulţi copii ca înainte (de unde or fi răsărit, numai Dumnezeu ştie). în ciuda lui Ivan Ivanovici, Ivan Nikiforovici ridică un coteţ nou de gîşte, dar puţin mai departe decît cel dintîi, şi se îngrădi împotriva lui Ivan Ivanovici printr-un şir de alte clădiri, aşa încît aceşti doi bărbaţi destoinici aproape că nu se mai puteau vedea, iar dosarul cu pricina tot zăcea şi zăcea în cea mai desăvarşită rînduială în dulapul în care, din cauza petelor de cerneală, începuse să pară de marmură...
între timp se petrecu o întîmplare de nemaipomenită însemnătate pentru tot oraşul Mirgorod.
Zapciul dădu o sindrofie. Dar unde să găsesc eu penelul şi culorile cu care să zugrăvesc adunarea atît de felurită şi măreţia zaiafetului? Luaţi un ceas, deschideţi-l şi priviţi ce se petrece înăuntrul lui! Aşa-i că e o harababură nemaipomenită? închipuiţi-vă acum că în ograda zapciului se aflau aproape tot atîtea roţi, ba poate chiar mai multe. Ce de brişti şi de trăsuri erau acolo! Una cu spatele lat şi faţa îngustă, alta cu spatele îngust şi faţa lată, una era şi brişcă şi trăsură totodată; alta nu era nici brişcă, nici trăsură; una semăna cu o uriaşă claie de fîn sau cu precupeaţă grasă, alta aducea cu un ovrei ciufulit sau cu un schelet ce n-a lepădat cu totul pielea de pe el; alta, privită dintr-o parte, era ca o adevărată pipă, alta nu semăna cu nimic părînd o arătare ciudată, neînchipuit de pocită şi cu totul de pe altă lume. Din acest vălmăşag de roţi şi capre, se înălţa ceva care aducea a caretă, cu o fereastră ca de casă. cu două stinghii groase, încrucişate la cercevea. Vizitii cu haine caucaziene, maloruse sau cu sumane, cu căciuli de oaie şi

chipiuri de tot felul, cu lulele în mînă, plimbau prin bătătură caii deshămaţi. Ce mai sindrofie făcuse zapciul! Daţi-mi voie să înşirui pe toţi acei care erau de faţă: Taras Tarasovici. Evpl Akinfovici, Evitihi Evtihievici, Ivan Ivanovici, nu Ivan Ivanovici al nostru, ci altul, Sawa Gavrilovici, Ivan Ivanovici al nostru, Elevferi Elevferievici, Makar Nazarievici, Foma Grigorievici... Nu mai pot! Nu mai am putere! îmi oboseşte na de atîta scris! Şi cîte cucoane! Oacheşe şi albe la faţă, lungi şi scurte, grase ca Ivan Nikiforovici, sau atît de subţirele încît se părea că le poţi ascunde cînd binevoieşti în teaca săbiei zapciului. Cîte bonete! Ce de rochii! Roşii, galbene, cafenii, verzi, albastre, noi şi întoarse pe dos sau croite din vechituri! Cîte basmale şi panglicuţe, cîte săculeţe de mînă! Vai de voi, sărmanii mei ochi! N-o să mai fiţi buni de nimic după o privelişte ca asta! Şi ce masă lungă a fost întinsă! Şi ce se mai vorbea, ce larmă se iscase! Zgomotul morii, cu toate pietrele, roţile, rotiţele dinţate şi aripile ei sînt floare la ureche pe lîngă tărăboiul din casa zapciului! Nu vă pot spune întocmai despre ce anume se vorbea, dar e neîndoielnic că s-a vorbit despre multe lucruri plăcute şi folositoare, ca de pildă: despre vreme, cîini, bucate, bonete, armăsari... în sfîrşit, Ivan Ivanovici, nu Ivan Ivanovici al nostru, ci celălalt, acela chior de un ochi, zise:

— îmi pare foarte ciudat că ochiul meu drept (Ivan Ivanovici chiorul vorbea totdeauna cu puţină ironie despre sine însuşi) nu-l vede pe Ivan Nikiforovici, pe domnul Dovgocihun. •*.

— N-a vrut să vină, îi răspunse zapciul.

— Cum aşa? r--

— Uite, sînt, slava Domnului, mai bine de doi ani de cînd s-au certat între ei, adică Ivan Ivanovici cu Ivan Nikiforovici, şi unde vine unul, celălalt nu se duce pentru nimic în lume.

— Ce tot spui? strigă la auzul acestor cuvinte Ivan Ivanovici cel chior, ridicîndu-şi ochiul spre cer şi împreunîndu-şi mîinile. Ce să mai zicem, dacă oamenii cu doi ochi buni nu trăiesc în pace! Cum să mă mai împac eu atunci cu ochiul meu chior?

La auzul acestor vorbe, toţi cei de faţă se tăvăliră de rîs. Toată lumea îl iubea foarte mult pe Ivan Ivanovici cel chior, pentru că glumea într-un fel foarte potrivit cu gustul din acel timp; pînă şi bărbatul cel înalt şi slab, cu surtucul de molton şi un plasture pe nas, care şezuse pînă atunci într-un colţ fără să facă o mişcare sau să-şi schimbe înfăţişarea chipului, chiar atunci cînd o muscă îl nimerise în nas, pînă şi domnul acela se sculă de la locul lui şi se apropie de mulţimea care-l înconjurase din toate părţile pe Ivan Ivanovici cel chior.

— Ascultaţi! zise Ivan Ivanovici cel chior, văzîndu-se înconjurat de un grup destul de mare. în loc să vă mai zgîiţi la ochiul meu chior, hai mai bine să-i împăcăm pe cei doi prieteni ai noştri. Uite, acum cînd Ivan Ivanovici stă de vorbă cu fetele şi cucoanele, să trimitem pe ascuns pe cineva să-l aducă pe Ivan Nikiforovici şi să-i împingem unul spre celălalt.

Cei de faţă primiră toţi ca unul spusa lui Ivan Ivanovici şi hotărîră să trimită îndată pe careva acasă la Ivan Nikiforovici, ca să-l poftească să vină neapărat la masa dată de zapciu. Dar iată că întrebarea atît de însemnată, şi

jy. V. G0

anume: „cui să i se încredinţeze această sarcină de mare răspundere?" îj u,-pe toţi nedumeriţi. Multă vreme nu putură să cadă la învoială cine era ma[1] înzestrat şi mai dibaci în ale diplomaţiei; în sfîrşit, hotărîră într-un glas ca însărcinarea să-i fie încredinţată lui Anton Prokofievici Golopuz[11]. Dar mai întîi trebuie să-i înfăţişăm întrucîtva cititorului acest personaj ales. Anton Prokofievici era un om foarte de treabă, în adevăratul înţeles al cuvîntului-dacă vreo persoană de vază din Mirgorod îi dădea o legătură pentru gît sau o pereche de nădragi, el mulţumea; dacă i se a un uşor bobîrnac peste nas mulţumea de asemenea. Dacă era întrebat: „Anton Prokofievici, de ce surtucul matale e cafeniu, în timp ce mînecile sînt albastre?" el răspundea de obicei „Da, dar dumneata nu ai nici măcar unul ca acesta! Aşteaptă puţin, o să se ponosească cu timpul şi o să ajungă la fel peste tot." Şi într-adevăr, stofa albastră ieşind puţin cîte puţin, din pricina soarelui, a sfîrşit prin a deveni cafenie, iar astăzi se potriveşte de minune cu restul surtucului; ceea ce este însă cu adevărat de neînţeles e că Anton Prokofievici are obiceiul să poarte haine de stofă vara, iar pe cele de nanchin,

iarna. Anton Prokofievici nu are casă. Avusese una pe vremuri, la marginea oraşului, dar o vînduse şi-şi cumpărase în schimb trei cai murgi şi o brişcă nu prea mare, cu care se ducea pe la diferiţi moşieri. Cum avea însă multă bătaie de cap cu caii şi nu avea nici bani să le cumpere ovăz, Anton Prokofievici îi schimbă pe o scripcă şi o slujnicuţă iobagă, căpătînd pe deasupra şi douăzeci şi cinci de ruble. Apoi Anton Prokofievici vîndu scripca, iar slujnicuţa o schimbă pe o pungă de tutun de safian, brodată cu aur. Şi acum are şi el o pungă de tutun, cum nu mai are nimeni altul! Dar pentru plăcerea asta, nu mai poate cutreiera satele şi este nevoit să rămînă mereu în oraş şi să înnopteze cînd într-o casă, cînd într-alta, mai ales pe la acei boieri care se desfată dîndu-i bobîrnace peste nas. Lui Anton Prokofievici îi place nespus de mult să mănînce bine, ştie să joace popa-prostu şi moraru; şi cum supunerea i-a fost dintotdeauna ursită, îşi luă căciula şi bastonul şi pomi numaidecît la drum. Pe drum însă începu să se socotească în ce chip să-l hotărască pe Ivan Nikiforovici să vină la sindrofie. Faţă de firea cam arţăgoasă a acestuia din urmă, de altfel om foarte de treabă. însărcinarea părea fără sorţi de izbîndă. Şi apoi, cum să se hotărască Ivan Nikiforovici să vină aşa pe loc, cînd pentru el pînă şi sculatul din pat era o grea corvoadă? Să zicem, totuşi, că s-ar scula, dar cum să vină el într-un loc unde fără nici o îndoială va da peste duşmanul lui de moarte? Cu cît cumpănea mai mult Anton Prokofievici toate acestea, cu atît găsea mai multe piedici. Era o zi înăbuşitoare: soarele dogorea; sudoarea i se prelingea şiroaie pe trup. Anton Prokofievici. cu toate că îndura bobîrnacele tuturor, era un om destul de viclean şi priceput în multe cele. Numai în ceea ce priveşte afacerile de schimb nu era prea norocos. Ştia prea bine cînd anume trebuia să facă pe prostul şi uneori nu-şi pierdea cumpătul nici chiar în împrejurări în care pînă

și un om deştept n-o putea scoate la capăt. în timp ce mintea lui născocitoarc ticluia mijlocul de a-l hotărî pe Ivan Nikiforovici să vină la sindrofie şi în timr ce păşea vitejeşte, gata să înfrunte orice, o întîmplare neaşteptată îl făcu să se zăpăcească întrucîtva. între altele, trebuie să aducem la cunoştinţa cititorulu că Anton Prokofievici avea o pereche de pantaloni cu o asemenea însuşin ciudată încît. de cîte ori îi punea, cîinii se repezeau la el şi-l muşcau de pulpă Spre nenorocirea lui, în ziua aceea îmbrăcase tocmai pantalonii cu pricina Abia apucase a se lăsa în voia gîndurilor, cînd un lătrat asurzitor izbucni dir toate părţile, făcînd să-i ţiuie urechile. Anton Prokofievici începu să ţipe atît dt tare - nimeni nu ştia să ţipe ca el - încît în întîmpinarea lui se reprezită ni numai baba şi stăpînul surtucului nemăsurat de larg, pe care îl cunoaştem, c îl încojurară pînă şi băieţii din ograda lui Ivan Ivanovici. Şi, cu toate că dulăi nu izbutiră să-l înhaţe decît de pulpa unui picior, întîmplarea îi tăie dii îndrăzneală şi Anton Prokofievici se apropie de cerdac oarecum sfios.

Capitolul VII SI CEL DIN URMĂ

f

— A! Bună ziua! De ce-mi zădărăşti cîinii? zise în glumă Ivan Nikiforivici dînd cu ochii de Anton Prokofievici, fiindcă nimeni nu-i vorbea vreodată altfe decît în glumă.

— Dar-ar boala în toţi! Cine-i zădăreşte? răspunse Anton Prokofievici.

— Minţi!

— Nu mint. zău! Piotr Fiodorovici te-a rugat să vii la masă.

-Hm!

— Zău! Şi s-a rugat cu atîta străduinţă, cum nici nu-ţi pot spune. Zice: ce-(fi cu Ivan Nikiforovici de se fereşte de mine ca de un duşman? Nu vin» niciodată, zice, să mai schimbăm vreo vorbă, două, ori să mai stăm aşa împreună...

Ivan Nikiforovici îşi mîngîia bărbia.

— Dacă, zice, nu vine nici de data asta, apoi nu mai ştiu ce să cred! Si vede că are cine ştie ce gînd ascuns împotriva mea! Anton Prokofievici, fă-rr te rog un bine, zice, înduplecă-l pe Ivan Nikiforovici! Dumneata ce zici, Ivai?, Nikiforovici? Hai să mergem! S-a strîns o adunare pe cinste! T
Ivan Nikiforovici cercetă cu luare-aminte cocoşul care sta pe cerdac! cîntînd cît îl ţinea gura. ;!
— Dacă ai şti, Ivan Nikiforovici, urmă conştiincios trimisul, ce nisetru, eo; de icre i s-au adus lui Piotr Fiodorovici! :

La auzul acestor vorbe, Ivan Nikiforovici îşi întoarse puţin capul şi începu să-l asculte cu mai multă luare-aminte. Acest fapt îl mai îmbărbăta pe trimis
— Să mergem mai degrabă! A venit şi Foma Grigorievici. De ce mai stai? adăugă el, văzînd că Ivan Nikiforovici rămîne mai departe întins, fără să se clintească. Ei, ce zici? Mergem sau nu mergem?
— Nu vreau.
Acest „nu vreau" îl ului pe Anton Prokofievici. Crezuse pînă aici că felul lui convingător de a înfăţişa lucrurile îl înduplecase cu totul pe omul acesta, de treabă de altfel, şi deodată se trezi cu un „nu vreau" atît de hotărît.
— Şi de ce nu vrei? întrebă el aproape înciudat, fapt care i se întîmpla nespus de rar, chiar şi atunci cînd i se punea pe creştet hîrtie aprinsă -plăcerea cea mai mare a judecătorului şi a zapciului.
Ivan Nikiforovici priză tabac.
— Cu voia matale, Ivan Nikiforovici, zău nu văd ce te împiedică!
— De ce m-aş duce? răspunse, în sfîrşit, Ivan Nikiforovici. O să fie şi tîl-harul acolo! - aşa îl numea el de obicei pe Iran Ivanovici (Doamne, Dumnezeule! Oare mult a trecut de cînd...)
— N-o să fie! Zău că n-o să fie! Jur pe Dumnezeul meu că n-o să fie! Să mă trăsnească pe loc! răspunse Anton Prokofievici, întotdeauna gata să jure de zece ori într-un minut. Să mergem, Ivan Nikiforovici!
— Minţi, Anton Prokofievici! E acolo!
— Zău, zău nu e! Să nu ajung să mă mai mişc de aici dacă-i acolo. Judecă şi dumneata, ce rost ar avea să mint. Să mi se usuce mîinile şi picioarele!... Nici acum nu mă crezi? Să crap, na, chiar aici în faţa dumitale! Să nu aibă parte de odihnă veşnică tatăl şi maică-mea! Nici eu să nu am parte! Cum, nici acum nu mă crezi?
Ivan Nikiforovici, pe deplin liniştit de aceste încredinţări, porunci primului său fecior de casă, cel cu surtucul nemăsurat de larg, să-i aducă şalvarii şi cazaca de nanchin.
Cred că-i de prisos să vă mai zugrăvesc cum şi-a tras şalvarii, cum i-a fost înfăşurată cravata în jurul gîtului şi cum, în sfîrşit, i s-a pus haina cea lungă, crăpată la subsuoara stîngă. De ajuns este să pomenesc că în tot acest timp a păstrat o tăcere cuviincioasă şi n-a răspuns nici un cuvînt la stăruinţele lui Anton Prokofievici de a-i da orice în schimbul pungii lui de tutun.
în vremea asta, adunarea aştepta ca pe ghimpi clipa hotărîtoare cînd avea să apară Ivan Nikiforovici şi se va împlini. în sfîrşit, dorinţa tuturor de a-i vedea împăcaţi pe aceşti doi oameni destoinici. Mulţi erau aproape încredinţaţi că Ivan Nikiforovici n-o să vină. Zapciul făcuse chiar prinsoare cu Ivan Ivanovici cel chior că nu va veni, dar rămăşagul se desfăcu, fiindcă Ivan Ivanovici îi ceruse să-şi pună în joc piciorul rănit, pe ochiul lui cel chior, fapt care-l făcuse pe zapciu să se simtă din cale-afară de jignit, iar întreaga adunare să rîdă pe

înfundate. Nimeni nu se aşeza la masă, deşi trecuse de ora unu, oră la care tot cetăţeanul din Mirgorod prînzeşte de obicei, pînă şi la un prilej mai deosebit.
Abia se ivi Anton Prokofievici în prag, că toată lumea se strînse în jurul lui. La ploaia de întrebări. Anton Prokofievici urlă un singur răspuns hotărîtor: nu vine! Dar de cum sfîrşi, o grindină de dojeni, înjurături şi poate chiar de pobîrnace fu cît p-aci să i se abată peste cap, pentru neizbutita lui solie; cînd deodată, uşa se deschise şi Ivan Nikiforovici intră. Necuratul în carne şi oase sau vreun mort să se fi arătat adunării şi tot n-ar fi stîrnit o uimire atît de mare ca sosirea neaşteptată a lui Ivan Nikiforovici. Anton Prokofievici

rîdea, ţinîndu-se de burtă, mulţumit că-şi bătuse astfel joc de întreaga adunare.
Oricum, aproape de necrezut rămînea însă faptul că Ivan Nikiforovici izbutise într-un răstimp atît de scurt să se îmbrace aşa cum i se cade unui boier. în clipa sosirii lui Ivan Nikiforovici, Ivan Ivanovici lipsea din odaie; ieşise pe afară... cine ştie pentru ce. Dezmeticindu-se din uimire, toată lumea începu să-l întrebe pe Ivan Nikiforovici de sănătate şi să-şi arate încîntarea, văzîndu-l şi mai împlinit la trup decît înainte. Ivan Nikiforovici se pupă cu toţi pe rînd, spunînd mereu: „Vă rămîn foarte îndatorat". Apoi, în odaie se răspîndi miros de ciorbă, gîdilînd plăcut nările oaspeţilor înfometaţi. Toată lumea năvăli în odaia de mîncare. Un şir întreg de cucoane, guralive şi tăcute, slabe şi grase, trecu în fruntea celorlalţi, şi masa lungă se împestriţa cu toate culorile curcubeului. N-am să vă vorbesc despre mîncărurile care s-au adus la masă! N-am să pomenesc nici un cuvînt despre papanaşii cu smîntînă sau ciorba de potroace, nici despre friptura de curcan cu prune şi stafide, nici despre acel fel de mîncare care seamănă la înfăţişare cu o cizmă muiată în cras şi nici despre acel sos care pentru un bucătar bătrîn e cîntecul lebedei, sos care se aduce la masă, prins în văpaia spirtului, ceea ce desfată şi sperie deopotrivă cucoanele. N-am să spun deci nimic cu privire la mîncăruri, fiindcă mie îmi place mai degrabă să le mănînc decît să le pomenesc. Lui Ivan Ivanovici îi plăcu mai ales pestele cu hrean şi se lăsă furat de o îndeletnicire folositoare şi hrănitoare. Alegînd cele mai subţiri oscioare de peşte, le înşiră pe marginea farfuriei şi deodată, fără să vrea, aruncă o privire de partea cealaltă a mesei. Cerescule părinte! De necrezut! în faţa lui şedea chiar Ivan Nikiforovici. în aceeaşi clipă, Ivan Nikiforovici înălţă şi el ochii. Nu!... Nu pot!... Daţi-mi o altă pană! A mea e prea searbădă, prea lipsită de viaţă, are o despicătură prea subţire la vîrf, ca să pot zugrăvi această privelişte! Feţele lor, cu uimirea întipărită pe ele, împietriră pe dată. Fiecare dintre ei vedea în faţa sa un chip cunoscut de cînd lumea, de care părea că ar fi fost gata să se apropie ca de un prieten ivit pe neaşteptate in cale şi întinzîndu-i punga cu tutun să-i spună: „cinsteşte-te" sau „pot îndrăzni să vă rog a-mi face cinstea?"; dar acelaşi chip părea totodată înspăimîntător, ca de o prevestire de rele!

Broboane de sudoare se prelingeau pe obrazul lui Ivan Ivanovici ca şi pe Cei ii lui Ivan Nikiforovici. Cei de faţă, toţi cîţi erau la masă, amuţiră de atîta ncordare şi nu-şi mai puteau lua ochii de la cei doi foşti prieteni. Cucoanele :are pînă atunci fuseseră prinse de o conversaţie dintre cele mai atrăgătoare lespre felul cum se îndoapă claponii, se întrerupseră pe loc din sporovăială Totul se cufundă în grea tăcere! Era un tablou demn de pana unui neîntrecut maestru. In sfîrşit, Ivan Ivanovici îşi scoase batista şi începu să-şi sufle nasul iar Ivan Nikiforovici îşi roti privirea, pironind-o asupra uşii larg deschise Zapciul, care-i prinsese mişcarea, dădu numaidecît poruncă să se zăvorască aşa. Atunci, fiecare din cei doi prieteni începu să înfulece, fără să-şi mai irunce măcar o singură privire.
De îndată ce masa se sfîrşi, cei doi foşti prieteni săriră în picioare şi începură să-şi caute căciulile, ca să-şi ia tălpăşiţa. Atunci zapciul doar ce făcu jn semn din ochi lui Ivan Ivanovici, nu lui Ivan Ivanovici al nostru, ci celuilalt (van Ivanovici, celui chior de un ochi, şi acesta se aşeză pe dată în spatele lui [van Nikiforovici, iar zapciul în spatele lui Ivan Ivanovici la nostru, şi amîndoi începură să-i împingă de la spate, aşa încît să-i facă să ajungă faţă-n faţă şi să nu-i mai lase să le scape, pînă nu şi-or întinde mîna. Ivan Ivanovici chiorul îl împinse pe Ivan Nikiforovici, deşi cam pieziş, totuşi cu destulă iscusinţă, spre iocul unde se afla Ivan Ivanovici; zapciui însă o cam luase razna, fiindcă nu-şi putea stăpîni pedestraşii răzvrătiţi, care de astă dată se împotriveau cu tot dinadinsul poruncii lui, de parcă era un făcut, şi care se repezeau prea mult în lături şi cu totul în altă parte (ceea ce se întîmpla poate şi din pricină că la masă fuseseră prea multe băuturi de tot felul), aşa încît Ivan Ivanovici era cît p-aci să cadă peste o cucoană cu rochie roşie, care, de curioasă ce era, se strecurase pînă-n mijlocul cercului. Un semn ca acesta nu prevestea nimic bun. Totuşi, ca să îndrepte lucrurile, judecătorul luă locul zapciului şi, trăgînd pe nas tot tabacul aflat pe buza de sus, îi dădu brînci lui Ivan Ivanovici în partea cealaltă. La Mirgorod, acesta este mijlocul cel mai obişnuit de împăcare. Se aseamănă întrucîtva cu jocul cu mingea. De îndată de judecătorul îi făcu vînt lui Ivan Ivanovici, Ivan Ivanovici cel chior se opinti din răsputeri şi-l împinse şi el pe Ivan Nikiforovici, de pe care sudoarea curgea şiroaie, ca ploaia de pe streaşină. Cu toate că cei doi prieteni căutau să se împotrivească, pînă la urmă fură împinşi unul în faţa celuilalt, amîndouă taberele primind un sprijin însemnat din partea celorlalţi musafiri.
Atunci, înconjuraţi din toate părţile de lume. fură ţinuţi nas în nas pînă se hotărîră să-şi întindă mîinille.
— Doamne fereşte, Ivan Ivanovici şi Ivan Nikiforovici! Spuneţi acum şi voi. în toată dreptatea, pentru ce v-aţi certat? Nu-i aşa că n-a fost decît un fleac? Nu vă e ruşine de lume şi de Dumnezeu?

— Eu nu ştiu, spuse Ivan Nikiforovici, gîfîind de oboseală (se vedea cît colo că nu avea nimic împotriva împăcării), nu ştiu să-i fi făcut ceva lui Ivan Ivanovici; pentru ce atunci mi-a dărîmat coteţul şi şi-a pus în minte să mă piardă?
— N-am nici o vină şi n-am avut nici un gînd rău, spuse Ivan Ivanovici, fără să se uite la Ivan Nikiforovici, jur în faţa lui Dumnnezeu şi în faţa voastră a tuturor, preacinstiţi boieri, că nu i-am făcut nimic duşmanului meu. Pentru ce atunci m-a jignit şi mi-a făcut de ocară rangul şi numele?
— Dar ce rău ţi-am făcut, Ivan Ivanovici? zise Ivan Nikiforovici. Se părea că doar o clipă să mai fi ţinut lămurirea şi vechea vrajbă s-ar fi stins pentru totdeauna. Ivan Nikiforovici îşi băgase mîna în buzunar ca să scoată punga de tutun şi să spună: „cinsteşte-te!"
— Oare acela n-a fost un rău, răspunse Ivan Ivanovici, fără să-şi ridice ochii, cînd dumneata, preacinstite domn, mi-ai batjocorit rangul şi numele cu un cuvînt pe care buna-cuviinţă nu-mi îngăduie să-l rostesc aici?
— Dă-mi voie să-ţi spun prieteneşte, Ivan Ivanovici. zicînd acestea, Ivan Nikiforovici atinse cu degetul un nasture de pe haina lui Ivan Ivanovici, semn de adîncă prietenie, te-ai supărat dracu ştie pentru ce, pentru că te-am făcut *gînsac...*
Ivan Nikiforovici îşi dădu însă pe dată seama că rostind acest cuvînt făcuse o mare greşeală; dar era prea tîrziu: cuvîntul fusese rostit.
Şi totul se duse dracului!
Dacă Ivan Ivanovici la auzul acestui cuvînt rostit fără martori îşi ieşise din fire şi se mîniase atît de tare - să te ferească Dumnezeu să vezi vreodată un om în halul ăsta - ce să mai zicem acum, judecaţi şi voi, dragi cititori, cînd acest cuvînt ucigător a fost rostit în mijlocul unei adunări în care se aflau o mulţime de cucoane, faţă de care Ivan Ivanovici ţinea mai ales să se arate un om cuviincios? Dacă Ivan Nikiforovici ar fi făcut-o în alt chip, dacă ar fi spus „pasăre" în loc de „gînsac", lucrurile s-ar mai fi putut îndrepta.
Dar aşa - totul era pierdut!
Ivan Ivanovici îi aruncă o privire, şi ce privire! Dacă ar fi avut puter. nimicitoare, praf l-ar fi făcut pe Ivan Nikiforovici. Musafirii o înţeleseră pe dat? şi se grăbiră singuri să-i despartă. Iar omul acela, pildă de om blajin, care nu scăpa o cerşetoare fără să n-o descoasă în fel şi chip, fugi în curte, turbat de mînie. Ce furtuni năprasnice stîrnesc patimile!
O lună întreagă nu se mai auzi nimic despre Ivan Ivanovici. Şedea zăvorit în casă. Deschise cufărul cel tainic şi scoase din el - ghiciţi ce? - carboave! Carboave bătrîneşti adunate din moşi-strămoşi! Şi carboavele acestea încăpură pe mîinile murdare şi pătate de cerneală ale conţopiştilor. Dosarul fu mutat la Curte. Şi numai cînd Ivan Ivanovici primi vestea îmbucurătoare că pricina urma să fie judecată a doua zi, abia atunci îşi scoase capul la lumină şi hotări

«ferftia *hph* »te»««S5yj r iV. V. G0
să iasă din casă. Dar vai! Din clipa aceea, în fiecare zi Curtea îl vestea întrun că pricina va lua sfîrşit a doua zi, şi asta vreme de zece ani!
Acum cinci ani eram în trecere prin Mirgorod. Călătoream pe o vreme urită de toamnă, cu tristeţea ei umedă, cu noroi şi ceaţă. O verdeaţă nefirească - opera unor ploi sîcîitoare şi necurmate - acoperea cîmpiile şi ogoarele cu o reţea rară, care li se potrivea, aşa cum se potrivesc poznele unui moşneag şi trandafirii unei babe. Pe atunci, timpul de afară avea asupra mea o înrîurire puternică; eram cuprins de urît, cînd era urît afară. Cu toate acestea apropiindu-mă de Mirgorod, am simţit că inima prinde să-mi bată cu putere. Doamne, cîte amintiri! De doisprezece ani nu mai călcasem prin Mirgorod. Aici trăiseră odinioară, legaţi printr-o înduioşătoare prietenie, doi bărbaţi cum nu mai sînt alţii, doi prieteni cum nu se mai află. Cîţi oameni de vază muriseră între timp! Judecătorul Demian Demianovici era mort; Ivan Ivanovici cel chior de un ochi dăduse şi el ortul popii. Am apucat-o pe strada mare: pretutindeni se zăreau înfipţi nişte pari cu cîte un şomoiog de paie în vîrf: se făcea nu ştiu ce plănuire de o nouă aşezare a oraşului! Cîteva case fuseseră dărîmate. Ici şi colo răsăreau jalnice rămăşiţe de garduri.
Era o zi de sărbătoare. Am dat poruncă să se tragă căruţa cu coviltir în faţa bisericii şi am intrat înăuntru atît de încet, încît nimeni nu mă băgă în seamă. Drept e că nici nu avea cine să mă vadă. Biserica era pustie. Lume aproape nu era şi se vedea limpede că pînă şi cei mai cucernici se speriaseră de noroi. în lumina posomorită, mai bine zis bolnăvicioasă a zilei, flacăra luminărilor părea ciudată şi neplăcută; pridvorul întunecos era trist, iar ferestrele lunguieţe, cu geamuri rotunde, erau scăldate în lacrimi de ploaie. Am ieşit în pridvor şi m-am apropiat de un bătrîn cu părul aproape cărunt:
— Daţi-mi voie să vă pun o întrebare: Ivan Nikiforovici mai e în viaţă?
în clipa aceea candela din faţa icoanei pîlpîi mai tare şi lumina căzu chiar peste chipul vecinului meu. Mare mi-a fost uimirea cînd, cercetîndu-l cu luare-aminte, am desluşit trăsături cunoscute. Era Ivan Nikiforovici. Dar cît de mult se schimbase!
— Eşti sănătos, Ivan Nikiforovici? Cît de mult ai îmbătrînit!
— Da, am îmbătrînit. Am sosit chiar azi de la Poltava, răspunse Ivan Nikiforovici.
wii — Ce tot spui? Dumneata ai fost la Poltava pe o vreme ca asta?
!3- — Ce să-i faci! Pricina...

i Auzindu-l, am oftat fără voie. Ivan Nikiforovici băgă de seamă acest lucru
şi zise:
— Ei, dar nu te necăji, am fost încunoştinţat că săptămîna viitoare pricina va fi judecată în folosul meu. -oab

Am dat din umeri şi m-am îndepărtat ca să aflu cîte ceva şi despre Ivan Ivanovici.
— Ivan Ivanovici e aici, îmi spuse cineva. E în strană. Am zărit atunci o umbră slăbănoagă. „Ivan Ivanovici să fie?" mi-am spus. Faţa îi era toată brăzdată de zbîrcituri, părul cu desăvîrşire alb; doar becheşa era aceeaşi. După primele cuvinte de bun-găsit, Ivan Ivanovici îmi vorbi cu zîmbetu! acela voios care se potrivea atît de bine chipului său asemănător unei pîlnii, şi zise:
— Să vă aduc oare la cunoştinţă o veste plăcută?
— Ce veste? am întrebat eu.
— Mîine, negreşit, se va sfîrşit cu pricina mea. Curtea mi-a spus-o hotărît. Am oftat şi mai adînc şi m-am grăbit să-mi iau rămas-bun, deoarece
călătoream pentru o treabă foarte însemnată. M-am urcat în căruţă. Caii costelivi, cunoscuţi la Mirgorod sub denumirea de cai de poştă, se urniră cu greu, stîrnind un zgomot neplăcut cu copitele care se afundau în noroiul cenuşiu şi gros. Ploaia curgea şiroaie peste ovreiul cocoţat pe capră şi acoperit cu o rogojină. Umezeala mă pătrunse pînă la oase. Trista barieră a oraşului, cu căsuţa ei în care un soldat beteag îşi dregea mundirul cenuşiu, lunecă încet prin faţa ochilor mei. Apoi ni se aşternură în cale aceleaşi cîmpii arate şi pe alocuri negre, iar pe ici-colo înverzite, ciori şi coţofane ude, ploaia necontenit aceeaşi, un cer plîngăreţ şi fără o rază de lumină. Mare plictiseală şi pe lumea asta, domnilor!